

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Kati Karhapää
Liisa Lintu

DIGGARI – Lievästi kehitysvammaisille suunnattu digitaalinen nuortenilta

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2021

OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2021
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijät
Kati Karhapää & Liisa Lintu

Nimeke
DIGGARI – Lievästi kehitysvammaisille suunnattu digitaalinen nuortenilta

Toimeksiantaja
Elma-Koti Oy

Tiivistelmä

Opinnäytetyön aiheena oli kehittää digitaalista verkko-ohjausta lievästi kehitysvammaisille ihmisille. Opinnäytetyön tarkoitus oli lisätä kehitysvammaisten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä verkko-ohjauksen avulla. Tavoitteena oli kehittää kehitysvammaisille uudenlaista digitaalista viriketoimintaa. Lisäksi tavoitteena oli löytää toimeksiantajalle uusia ideoita verkko-ohjauksen toteutukseen. Kehitystyö toteutettiin yhteistyössä toimeksiantaja Elma-Koti Oy:n kanssa.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä ja sen ohjaavana prosessimallina toimi konstruktivistinen malli. Keskeisimpinä menetelminä käytettiin kokeilevaa kehitystoimintaa sekä eri osallistamisen menetelmiä. Lisäksi toimintaa arvioitiin reflektoiden opinnäytetyöpäiväkirjan avulla.

Opinnäytetyön tuotoksena syntyi kolme digitaalista nuorteniltaa. Lisäksi verkko-ohjauksen havainnoista ja opeista syntyi Elma-Kodille ohjeistus kehitysvammaisten verkko-ohjauksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Jatkossa toimintaa voisi kehittää monipuolisen toiminnallisen sekä virikkeellisen verkko-ohjauksen avulla. Lisäksi voisi mitata verkko-ohjauksen merkitystä kehitysvammaisten elämään sekä määrällisen että laadullisen tutkimuksen avulla.

Kieli
suomi

Sivuja 51
Liitteet 3
Liitesivumäärä 3

Asiasanat

kehitysvammaisuus, osallisuus, vuorovaikutus, verkko-ohjaus, sosiaalipedagoginen työote

THESIS
April 2021
Degree Program in Social Services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Authors
Kati Karhapää & Liisa Lintu

Title
DIGGARI – Digital youth evening for the mentally disabled

Commissioned by
Elma-Koti Oy

Abstract

The topic of the thesis was to develop digital guidance for the mentally disabled. The purpose of the thesis was to increase the inclusion of the mentally disabled by means of online guidance. The objective was to develop new kind of digital stimuli for the mentally disabled. An additional aim was to find new practical online guidance ideas for Elma-Koti Oy. The work was carried out in cooperation with the client Elma-Koti Oy.

The thesis is functional and based on a constructivist model. Exploratory development and inclusion were used as primary methods. In addition, the work on the thesis was reflected upon in a learning diary.

Three digital evenings for the youth were created as a product of the thesis. Tips and ideas were created for planning, executing, and evaluating online guidance for the mentally disabled. As a further improvement we suggest functional and stimulating online sessions for the mentally disabled independent of their location. We suggest two further studies, one quantitative and one qualitative, to measure the significance of online guidance for the mentally disabled.

Language

Finnish

Pages 51

Appendices 3

Pages of Appendices 3

Keywords

disability, inclusion, interaction, online guidance, social pedagogical approach

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Kehitysvammaisuus	6
2.1	Kehitysvammaisuuden erityispiirteet	6
2.2	Kehitysvammaisten osallisuus	7
2.3	Sosiaalipedagoginen työote kehitysvammatyössä	9
3	Kehitysvammaisten vuorovaikutus	11
3.1	Vuorovaikutus ja kommunikaatio	11
3.2	Vuorovaikutuksen tukeminen	12
3.3	Verkkovuorovaikutus ja verkko-ohjaus	14
3.4	Verkko vuorovaikutuksen välineenä	15
4	Digitalisaatio ja saavutettavuus	16
5	Aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyö	18
6	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja kohderyhmä	19
7	Kuvaus toimeksiantajasta ja toiminnasta	20
7.1	Toimeksiantajamme Elma-Koti Oy	20
7.2	Elma-Kodin verkkopalvelut	20
8	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat	21
8.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	21
8.2	Opinnäytetyötä ohjaava prosessimalli	22
8.3	Kehittämisen ja osallistamisen menetelmät	24
8.4	Tiedonhankintamenetelmät	25
8.5	Arviointi	27
9	Opinnäytetyön prosessi ja sen vaiheet	29
9.1	Prosessin aloitus- ja suunnitteluvaihe	29
9.2	Prosessin työstö- ja tarkistusvaihe	31
9.3	Prosessin viimeistelyvaihe	32
10	Tuotoksena digitaaliset nuortenillat	33
10.1	Kuvaus nuortenilloista	33
10.2	Ensimmäinen Diggari	34
10.3	Toinen Diggari	35
10.4	Kolmas Diggari	36
10.5	Tuotosten eli Diggareiden arviointi	37
11	Pohdinta	40
11.1	Johtopäätökset	40
11.2	Opinnäytetyön eettisyys	43
11.3	Opinnäytetyön luotettavuus	45
11.4	Ammatillinen kasvu	46
11.5	Hyödynnettävyys ja jatkokehitysmahdollisuudet	47
	Lähteet	48

Liitteet

Liite 1	Teemahaastattelu
Liite 2	Mainos Elma-Kodin verkkopalveluista
Liite 3	Diggarin suunnitelma 18.12.2020

1 Johdanto

Sosiaalityön digitaliset palvelut tuovat uudenlaiset toimintatavat ja menetelmät, joiden kautta sosiaalityö tavoittaa enemmän asiakkaita ja varsinkin niitä asiakasryhmiä, joiden tavoitettavuus nykyisten palveluiden avulla ei ole riittävää. Digitaaliset sosiaalipalvelut myös tukevat ihmisten yhteisöllisyyttä, osallisuutta sekä tunteita siitä, että heillä on mahdollisuus vaikuttaa asioihin. (Kairala 2017, 7-8). Tämän toiminnallisen opinnäytetyön aiheena oli digitaalisten nuorteniltojen järjestäminen lievästi kehitysvammaisille ihmisille ja työmme toimeksiantajana toimi Elma-Koti Oy. Idea aiheesta heräsi mielenkiinnostamme kehitysvammatyöhön ja sen kehittämiseen. Aihe on ajankohtainen ja antaa tärkeän näkökulman digitaalisten palveluiden tarjoamisesta myös kehitysvammaisille ihmisille.

Opinnäytetyömme tarkoitus oli lisätä verkko-ohjauksen avulla kehitysvammaisten osallisuutta sekä yhteisöllisyyttä. Keskeisimpinä menetelminä työssämme käytettiin kokeilevaa kehitystoimintaa sekä eri osallistamisen menetelmiä. Lisäksi toimintaa arvioitiin reflektoiden opinnäytetyöpäiväkirjan avulla. Opinnäytetyömme tavoitteena oli kehittää uudenlaista digitaalista viriketoimintaa kehitysvammaisille ihmisille. Lisäksi tavoitteena oli löytää toimeksiantajalle uusia ideoita verkko-ohjauksen toteutukseen, kohderyhmä huomioiden.

Toteutimme puolistrukturoidun teemahaastattelun ryhmätasoisena kehitysvammaisten Siun soten Kauppakadun työ- ja päivätoiminnassa, jonka tavoitteena oli kerätä heiltä ideoita ja toiveita digitaalisten verkkolähetysten perustaksi. Työmme tuotoksena syntyi kolme digitaalista nuorteniltaa, joille valikoitui nimeksi Diggari. Digitaaliset nuortenillat lähetettiin Elma-Kodin Facebook-sivujen kautta ja ne tallentuivat sivustoille myöhempää katselua varten. Toimintaympäristönä lähetyksille toimi markkinointitoimisto Tovari Oy, joka vastasi laitteiden ja nettiyhteyden teknisestä toimivuudesta.

2 Kehitysvammaisuus

2.1 Kehitysvammaisuuden erityispiirteet

Sosiaalityö kohtaa kehitysvammaisia ihmisiä moninaisissa rooleissa ja tehtävissä. Vammaisuuden hahmottaminen edellyttää ihmisyyden moninaista kunnioitusta. (Autio & Niemelä 2017, 273). Kehitysvammaisuus tarkoittaa haasteita uusien asioiden oppimisessa ja ymmärtämisessä. Kehitysvammaisuuden vaikutukset yksilön elämään voivat olla merkittäviä tai toisaalta näyttäytyä vain lievinä, yksittäisissä arjen toiminnoissa. Vaikeasti kehitysvammainen ihminen tarvitsee elämäänsä jatkuvaa tukea ja tukitoimia. Lievästi kehitysvammaisen yksilön tuen tarve taas on rajautunut tiettyihin toiminteisiin. Vain osalla kehitysvammaisista ihmisistä on kehitysvammadiagnoosi. Näin ollen vain osa heistä saa sitä tukea ja palveluita, joihin he kehitysvammansa vuoksi olisivat oikeutettuja. (Kehitysvammaliitto 2020.)

ICD-luokitus on Maailman terveysjärjestön (WHO) kehittämä ja sen perusteella älyllinen kehitysvamma tarkoittaa estettä tai vajetta henkisen suorituskyvyn kehityksessä. Tämä näyttäytyy varsinkin kognitiivisissa, kielellisissä, motorisissa sekä sosiaalisissa taidoissa ja niiden puutteellisena kehityksenä. Älyllinen kehitysvammaisuus voi liittyä johonkin toiseen fyysiseen tai psyykkiseen tilaan, tai ilmetä erillisenä. Kehitysvammaisuuteen liittyy usein haasteita kommunikaatiossa, sosiaalisissa taidoissa, yhteisöissä toimimisessa, oppimiskyvyssä sekä arjen eri osa-alueilla. (Kaski, Manninen & Pihko 2009, 16-17.) Haasteista huolimatta kehitysvammaiset ihmiset oppivat monia asioita samalla tavalla kuin enemmistö väestöstä. Heillä on kuitenkin ymmärtämis- ja käsityskyvyn alueilla vamma, jonka takia uusien asioiden oppiminen ja käsitteellinen ajattelu on heille haastavaa. (Malm, Matero & Talvela 2004, 165).

Kehitysvammaisuus on aina ollut ja tulee aina olemaan läsnä yhteiskunnissamme ympäri maailman. Eri tavalla vammaisia ihmisiä arvioidaan olevan väestöstä jopa 10 prosenttia. Vamma ei automaattisesti tarkoita sairautta, vaikka

vamma joskus voi olla sairauden tulos. Vammaisuutta hahmotetaan usein tarkastelemalla sen ihmiselle aiheuttamia toimintakyvyn rajoituksia hänen omassa ympäristössään. Vammaisen ihminen voidaankin määritellä yksilöksi, jolla on pitkäaikaisia tai pysyviä toiminnanrajoitteita ja hankaluuksia selviytyä normaaleista arjen toiminnoista omassa elinympäristössään. (Malm ym. 2004, 9.) Vehmas (2005, 115, 120) tarkastelee kehitysvammaisuutta sosiaalisesta näkökulmasta, jolloin se nähdään yksilöllisyytenä sekä ajattelutapana, joka korostaa kansalaisuutta. Siinä ei kielletä vammojen esiintymistä, mutta painopiste on sosiaalisissa asioissa, jotka hankaloittavat vammaisten arkea ja heidän osallistumistaan yhteiskunnalliseen tekemiseen. Vammaisuuden haasteet tulee ratkaista yhteiskunnallisilla uudistuksilla, ei yksilön tasolla.

Kehitysvammaisten ihmisten tarpeet avun ja tuen osalta ovat yksilöllisiä. Tarpeita ilmenee jokapäiväisessä arjessa sekä vuorovaikutustilanteissa ja tärkeintä on auttaa kehitysvammaista henkilöä ymmärtämään asioita. Yksi keskeinen tuen tarve kehitysvammaisilla on oman elämän vaikuttamismahdollisuudet, jotka ovat vähäisemmät kuin muilla ihmisillä. Esimerkiksi omaan elämään vaikuttava ratkaisujen ja valintojen teko on haasteellista. Usein kehitysvammaiset tarvitsevat toisen ihmisen tukea itseilmaisuun ja kokeakseen voimaantumista. Kehitysvammaisen ihmisen henkilökohtaisen kasvun ja minäkuvan rakentuminen vaatii monesti tukea. Yksilö voi pohtia sitä, onko hänellä samanlaiset mahdollisuudet kuin muilla ja miltä hänen tulevaisuutensa näyttää. (Vernerinet 2014.) Vamma ja erilaiset esteet vuorovaikutuksessa estävät vammaisten toimivan ja kokonaisvaltaisen osallistumisen yhteiskuntaan tasavertaisesti muiden ihmisten kanssa. Itse vamma ei ole esteenä, vaan fyysinen ja sosiaalinen ympäristö ei ota huomioon vammaan liittyviä vaatimuksia osallistumiseen. (Nivala & Ryyänen 2019, 272).

2.2 Kehitysvammaisten osallisuus

Osallisuus on laaja ja monimuotoinen käsite. Osallisuus on liittymistä, suhteissa olemista, kuulumista ja yhteisyyttä. Lisäksi se on mukaan ottamista ja yhteensopivuutta sekä osallistumista, vaikuttamista ja tasapuolisuutta. Se on myös kaiken

edellä mainittujen asioiden järjestämistä ja johtamista. Osallisuus nähdään kokonaisuutena, johon liitetään erilaisia hyvinvoinnin lähteitä ja tärkeitä sekä vuorovaikutuksellisia ihmissuhteita. Oman elämän kulku, uudet mahdollisuudet, toiminnallisuus ja palvelut ovat osa-alueita, joilla voi vaikuttaa omaan osallisuuteen. Osallisuus näyttäytyy oman elämän päätösvaltana sekä mahdollisuutena vaikuttaa omaan toimintaansa omassa elinympäristössä, eri ryhmissä, palveluissa sekä yhteiskunnassa. Osallisuus ilmenee myös vastavuoroisissa sosiaalisissa suhteissa mahdollisuutena panostaa yhteiseen hyvään ja kokemalla, että on merkityksellinen osa yhteisöä. (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari & Keto-Tokoi 2017, 4-5.)

Osallisuuden tavoitteena on vähentää köyhyyttä, syrjintää ja eriarvoisuutta. Osallisuuden kokemus lisää uskoa tulevaisuuteen ja omiin mahdollisuuksiin sekä lisää turvallisuutta ja hyvinvointia. Matalan osallisuuden kokemus on voimakkaasti yhteydessä hyvinvointiin, se vaikuttaa yksinäisyyteen, vakavaan psyykkiseen kuormittuneisuuteen ja huonoon työkykyyn. Osallisuus ja osallisuutta lisäävät toimet voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen: osallisuus omassa elämässä, osallisuus yhteisöissä ja osallisuus yhteisestä hyvästä. Osallisuus omassa elämässä tarkoittaa sitä, että ihmisellä on mahdollisuus elää omannäköistä elämää ja mahdollisuus päättää osallistumisestaan johonkin toimintaan tai palveluun. Osallisuus yhteisössä on kuulumista itselle tärkeisiin ryhmiin ja mahdollisuus vaikuttaa niihin sekä saada tukea vaikuttamiseen. Osallisuus yhteisestä hyvästä tarkoittaa mahdollisuutta yhdessä tekemiseen ja sen jakamiseen. Yhteinen hyvä muodostuu arvoista ja toiminnasta, josta syntyy arvostusta, kiitosta ja sosiaalisia suhteita muihin ihmisiin. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Vammaisten henkilöiden osallisuutta määritetään erilaisilla sopimuksilla. Suomessa astui voimaan vuonna 2016 Yhdistyneiden kansakuntien vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus. Euroopan unioni (EU) taas on laatinut vammaisstrategian vuosille 2010-2020, joka sisältää vammaisen yksilön itsemääräämisoikeuden kunnioittamista, tasa-arvoa, yhteiskuntaan osallistumista ja osallisuutta sekä esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Vammaisuutta ei nähdä diagnoosina vaan suhteessa osana yhteiskuntaa. Vammaisen lapsen osalta

YK:n lapsen oikeuksien sopimus turvaa kaikille lapsille perusoikeudet. Sopimuksen pääkohtina ovat lasten ja nuorten osallisuus yhteiskunnassa sekä oikeus suojeluun ja huolenpitoon. Tärkeänä nähdään myös päätöksenteko-oikeus itseä koskevissa asioissa sekä oikeus olla osana yhteiskuntaa. Suomen valtakunnallinen vammaispoliittinen ohjelma painottaa osallisuutta ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia, joissa vammaisen henkilö nähdään tasa-arvoisena ja aktiivisena toimijana yhteiskunnassamme. (Kari, Laakso, Niskanen & Seppänen, 2020, 126.)

Vammaisten henkilöiden osallistaminen nähdään heidän mukaan ottamisena osaksi yhteiskuntaa. Siihen sisältyy myös osallistuminen, tunne voimaantumisesta, asiakaskeskeisyys, vapaus valita sekä tunne yhteenkuuluvuudesta eri yhteisöissä. Osallisuuden lisääntymisessä on tärkeää, että vammaisen asiakas on palveluiden kehittäjä ja palautteen antaja. Suurimmillaan osallisuuteen päästään vammaisen ollessa aktiivisessa roolissa palveluiden kehittäjänä. Riskinä osallisuuden puuttuessa pidetään syrjäytymistä, osattomuuden tunnetta sekä yhteiskunnan ulkopuolelle jäämistä. Syrjäytymisen riski on varsinkin vammaisella nuorella, mikäli häneltä puuttuu sopiva tuki itsenäistymiseen ja osallistumisen mahdollisuuksiin. (Kari ym. 2020, 126-128.) Osaltaan digitalisaatio mahdollistaa vammaisten ihmisten osallisuuden lisäämistä, ja se tuo sähköiset palvelut lähelle vammaista ihmistä sekä mahdollistaa osallistumisen ja mielipiteen ilmaisun esimerkiksi erilaisiin keskusteluihin. Haasteena voi olla laitteiden tekniset ominaisuudet, käyttö, hankinta ja uuden oppiminen. (Invalidiliitto 2018).

2.3 Sosiaalipedagoginen työote kehitysvammatyössä

Sosiaalipedagogiikka on laajasti kasvatukseen perustuva oppiala, joka yhdistää sosiaalisen ja pedagogisen näkökulman. Näiden ajattelun ja toiminnan pyrkimyksenä on parempi elämä. Sosiaalipedagogiikka on ajattelutapa, jossa suuntaudutaan sosiaalisiin kysymyksiin, erityisesti keskittyen yksilön ja yhteisön välisiin suhteisiin. Erityisenä sosiaalipedagogiikan tehtävänä on tukea eri tavoin syrjäytyneitä ja onnettomina eläviä ihmisiä ja yhteisöjä. Tukemisen tulisi olla ko-

konaisvaltaista, vahvistaen vastuunottoa itsestään ja ympäristönsä hyvinvoinnista. Mahdollistaen ihmisiä löytämään itsenäisesti keinot kehittääkseen omaa elämäänsä laadullisesti paremmaksi. (Kurki, Nivala, Sipilä-Lähdekorpi 2006, 9.)

Sosiaalipedagoginen toiminta on monipuolista. Elämykset, luovat ja taiteelliset menetelmät ovat tyypillisiä toimintoja, joiden kautta ihmisten kohtaamista voidaan tehdä kokonaisvaltaisesti. Työssä voidaan käyttää muun muassa musiikkia, piirtämistä, maalaamista ja draamaa sekä muita toiminnallisia menetelmiä. Toiminnallisuus on tekemistä yhdessä asiakkaan ja työntekijän välillä ja siinä on yhteinen kiinnostuksen kohde. Toiminnallisuuden tavoitteena on, että molemmat toimivat tasavertaisina toimijoina ja löytävät yhteisen tekemisen. Menetelmien päämäärinä on auttaa rentoutumaan, löytämään uusia ratkaisuja, tukea ihmisen identiteettiä ja itseluottamusta sekä vahvistaa vuorovaikutusta. Menetelmien tarkoituksena on myös kehittää itseään sekä ajatteluaan ja tukea halua itseilmaisuuksiin. (Nivala & Rynänen 2019, 210 -211.)

Sosiaalipedagogisessa työssä tuetaan yksilön kehitystä ja toimijuutta sekä mahdollistetaan ja edistetään ihmisten sosiaalista kasvua ja oppimista erilaisissa elämäntilanteissa. Kasvun tukeminen osallisuuteen ja rakentavaan vuorovaikutukseen on keskeistä, koska sosiaalipedagogiikan perustana on ymmärrys yksilön kasvusta yhteisöissä ja yhteisöllisesti. Sosiaalipedagoginen työotteesta voidaan erottaa kuusi ominaispiirrettä, joita ovat dialoginen kohtaaminen, toimijuuden ja oman osallistumisen vahvistaminen, yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja luova ajattelu, teorian ja käytännön yhteensovittaminen sekä yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan huomioiminen työssä. Työssä ominaispiirteet kuuluvat samaan kokonaisuuteen ja niitä yhdistää pedagogisuus. Pedagogisuus tarkoittaa, että työssä pyritään tavoittelemaan jotain parempaa, etsitään erilaisia tapoja tukea hyvinvointia ja lieventää pahaa oloa. Vammaistyön ympäristöt eli koulut, vammaisten asumisyksiköt ja työ- ja toimintakeskukset sekä vammaisjärjestöt ovat keskeisiä paikkoja tehdä sosiaalipedagogista työtä. (Nivala & Rynänen 2019, 186, 190, 230, 271 - 272, 337.)

3 Kehitysvammaisten vuorovaikutus

3.1 Vuorovaikutus ja kommunikaatio

Inhimilliseen vuorovaikutukseen kuuluu ihmisen kohtaaminen ja se sisältää samankaltaisuuksia kuin kohtaaminen ilmiönä. Vuorovaikutukseen vaikuttaa asenne, jolla kohtaamme toisen ihmisen. Vuorovaikutukseen kuuluu yksilöiden, yhteisöjen, yritysten ja kulttuurien välinen yhteys ja suhteet. Vuorovaikutuksen käsitteitä ovat verkostoituminen, asiakaslähtöisyys, dialogisuus ja voimaantuminen. Kohtaamisessa on erilaisia vivahteita, jotka ilmenevät siinä, miten olemme tilanteessa läsnä ja annammeko toisillemme tilaa sekä kuinka näemme toisemme. On tärkeää löytää oikeanlaisia toimintamalleja, jotka mahdollistavat tekemisen ja toiminnan kautta oikeanlaisen tavan kohdata asiakas. Vuorovaikutusosaamisessa huomioitavat asiat ovat monialaisia ja ne sisältävät teknistä osaamista, viestintää, valmiuksia sekä uuden oppimista. Vuorovaikutusosaamisessa tärkeää on heittäytyä asiakkaan kanssa samalle tasolle ja etsiä yhteistyössä uusia ideoita ja ajatuksia. (Mönkkönen 2018, 17-19, 31-32.)

Kehitysvammaisten kanssa asiakaslähtöinen vuorovaikutus on asettumista asiakkaan näkökulmaan, yhteisen vuorovaikutustavan etsimistä sekä yksilön kunnioitusta. Kohtaamisessa tulee huomioida ihmisyyys ja yksilöllisyys, jossa asiakasta tuetaan vuorovaikutuksessa ja vahvistetaan sosiaalisissa suhteissa. Tärkeää on kunnioittaa kehitysvammaisen itsemääräämisoikeutta. Sosiaalisissa tilanteissa tuetaan kehitysvammaisen omia voimavaroja ja mahdollisimman itsenäistä työskentelyä. Vaatimustaso tulee räätälöidä asiakkaan taitojen ja osaamisen mukaisesti. (Kari ym. 2020, 185.)

Kehitysvammaisilla on laaja-alaista toimintakyvyn rajoittuneisuutta. Kehitysvamma tulee esille kyvystä päätellä asioita, haasteiden ratkaisemisessa, vaikeiden asioiden ymmärtämisessä ja henkilökohtaisen toiminnan suunnittelussa. Usein kehitysvammaisilla on haasteita puhumisessa, puheen ymmärtämisessä, lukemisessa ja kirjoittamisessa. Lisäksi heidän puheensa on rakenteeltaan ja sa-

nastoltaan yksinkertaisempaa. Kommunikointia voidaan edistää turvallisen ilmapiirin luomisella, havainnollisella kielellä ja asioiden kertaamisella sekä kysymyksillä, jotka innostavat keskusteluun. Tärkeää on myös antaa jokaiselle vapaus mielipiteeseen ja antaa tilaa ryhmäläisten keskinäiselle vuorovaikutukselle. (Kartio 2009, 61, 88-89.)

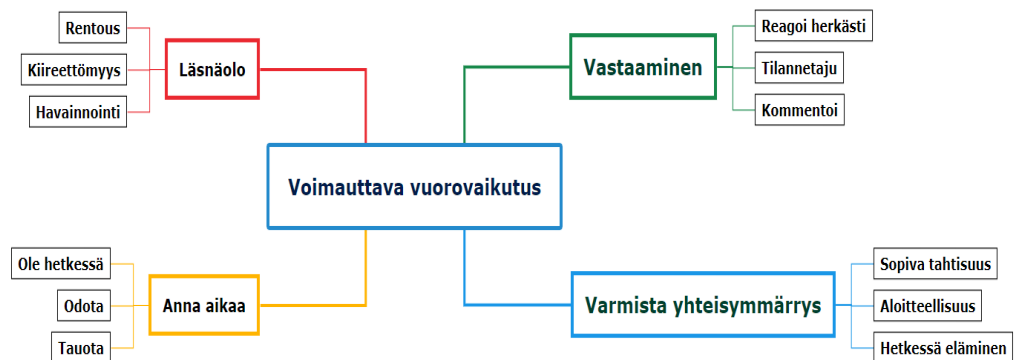
Selkokieli on suomen kieltä, jossa sanasto, sisältö ja rakenne ovat helposti ymmärrettävää. Selkokieltä on helppo lukea ja se on kieleltään yksinkertaista sekä selkeää. Selkokielen kohderyhmänä ovat kehitysvammaiset ja puhevammaiset henkilöt sekä ikääntyneet ihmiset, joiden yleiskieli on hankaloitunut sairauksien tai aistien heikentymisen vuoksi. Ohjaaja luo selkokieltä käyttäessään rauhallisen ilmapiirin ja puhuu kuuluvasti ja selkeästi sekä ääntää sanat selvästi. Ohjaaja myös toistaa puhetta tarvittaessa ja varmistaa aina, että puhuttu viesti menee perille. Selkokielen käytössä on tärkeää kysyä selkeitä kysymyksiä, tehdä yksinkertaisia ohjeita ja puhua lyhyillä lauseilla yhdestä asiasta kerrallaan. Ohjaajan tehtävä on myös tarvittaessa päättää vuorovaikutustilanne, mikäli asiakas ei halua sitä jatkaa. (Kari ym. 2020, 189-190.)

3.2 Vuorovaikutuksen tukeminen

Kehitysvammaisten vuorovaikutusta tulee rohkaista ja vahvistaa antamalla heille tilaisuuksia ja mahdollisuuksia yhteiseen toimintaan sekä keskinäiselle vuorovaikutukselle. Oppiminen, kehitys ja sosiaalisten taitojen kehittyminen vaatii jatkuvaa sosiaalista vuorovaikutusta. Sosiaalisten taitojen kehittyminen vaatii perustaksi motorisia, kognitiivisia ja kommunikaatiotaitoja, joita opitaan arjessa, erilaisten vuorovaikutustilanteiden kautta. Sosiaalisten taitojen kehitystä voidaan tukea rakentamalla yksilölle perusluottamus ja myönteinen minäkuva lapsuudesta lähtien. Lisäksi minäkuvan kehitykseen kuuluu ymmärrys omasta vammaisuudesta ja sen vaikutuksesta jokapäiväiseen arkeen. Tietoisuuden lisäämiseksi asiasta on tärkeää keskustella avoimesti. Itsetunnon vahvistamiseksi on merkityksellistä kokea mahdollisuus vaikuttaa omaan elämään ja olla siinä aktiivinen toimija. Yksityisyyden ja yksilöllisyyden huomioiminen arjessa vahvistaa ihmisen omaa toimijuutta. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 185-187.)

Asiakslähtöisyyttä on kunnioittaa asiakasta, asettua vammaisen ihmisen asemaan ja löytää yhteinen tapa kommunikoida. Asiakkaan tukeminen vuorovaikutuksessa ja sosiaalisissa suhteissa sekä itsemääräämisoikeuden arvostaminen on myös tärkeää. Ihminen kohdataan ihmisenä, vamma ei määritä ihmistä. Sosiaalisissa tilanteissa asiakas käyttää omia voimavaroja, asiakkaan puolesta ei tehdä asioita. Vaatimustaso muotoutuu suhteessa asiakkaan taitoihin ja kykyihin. Asiakasta kannustetaan osallistumaan hänelle merkitykselliseen toimintaan, vuorovaikutukseen sekä ihmissuhteiden vahvistamiseen. (Kari ym. 2020, 185.)

Kehitysvammaisilla ihmisillä on kielellisistä tai puheeseen liittyvistä kommunikaatiohaasteista johtuen vaarana jäädä vuorovaikutustilanteiden ulkopuolelle. Tämä saattaa johtaa virheelliseen käsitykseen siitä, ettei kehitysvammaisilla ole mielipiteitä tai ajatuksia koskien heidän omaa elämäänsä. Voimauttavassa vuorovaikutuksessa käytetään varhaisen vuorovaikutuksen keinoja kehitysvammaisen kanssa kommunikointiin. Kohtaamisen pääpaino ei ole asioiden jakaminen tai tiedon vaihtaminen, vaan yhdessäolo ja aito kohtaaminen. Voimauttavan vuorovaikutuksen (kuvio 1) tavoitteena on vammaisten mahdollisuus molemminpuoliseen, miellyttävään kommunikaatioon. Vuorovaikutuksessa tulee kiinnittää huomiota läsnäoloon, toiselle ajan antamiseen, eri tavoilla vastaamiseen sekä toimimiseen sopivassa tahdissa. (Papunet 2019; Papunet 2020.)

Kuvio 1. Voimauttava vuorovaikutus (mukaillen Papunet 2020).

3.3 Verkkovuorovaikutus ja verkko-ohjaus

Käsitteenä verkko-ohjaus käsittää kaksi sanaa: verkko ja ohjaus. Verkko tarkoittaa ihmisten, erilaisten organisaatioiden sekä verkostojen välistä toimintaa. Ohjaus tarkoittaa ohjaajan antamaa yksilöllistä palautetta jostakin tehtävästä tai ohjaajan tekemää ja ohjaamaa dialogista verkkokeskustelua. Verkko-ohjaajan työhön voi kuulua ennakointi- ja suunnittelutyö tai valmiiksi suunnitellun verkkopintojakson toiminnan ohjaus. Verkko-ohjaus on käsitteenä laaja ja siihen sisältyy ohjaajan verkko-ohjaustoiminnan lisäksi oppimisen, oppimisprosessin ja opiskelun suunnittelua. (Koli 2008, 5, 15, 17.)

Verkossa tapahtuvan vuorovaikutuksen välineitä ovat kirjoittaminen ja erilaisten linkkien, kuvien ja videoiden lähetys. Verkossa yleisöä ei ole niin helppo nähdä kuin kasvokkain, joka vaikuttaa myös keskinäiseen vuorovaikutukseen. On tärkeä muistaa, että vuorovaikutus tapahtuu muiden käyttäjien, ei digilaitteiden kanssa. Verkkoympäristöjä muodostuu jatkuvasti lisää, ja uusimpia ovat esimerkiksi erilaiset blogit ja vertaisverkot. Verkkovuorovaikutuksen piirteisiin kuuluvat nopeus, levottomuus sekä epävarmuus. Ominaista on myös vuorovaikutustilanteiden nopea muuttuminen ja ihmisten vaihtuvuus. Verkossa tapahtuva vuorovaikutus mahdollistaa parhaimmillaan uusia ja tärkeitä ihmissuhteita. Verkko tarjoaa mahdollisuuksia mallintamisen kautta oppimiseen, kehitykseen, oman pystyvyyden tunteeseen ja näin ollen myös motivoimiseen. Verkon välityksellä nuori saa äänensä kuuluville ja kykenee osallistumaan verkkotoimintaan konkreettisesti, esimerkiksi kuvia lähettämällä. Verkossa tunteiden välittäminen ei ole yksinkertaista ja keinoja siihen on vähän. Tunteet eivät helposti välity, joten niiden esille tuomiseksi on käytettävä sopivia kanavia. (Matikainen 2008, 85, 94, 106-110.)

Verkko-ohjauksen tavoitteena voivat olla oppijan työskentelyyn aktivoiminen, tavoitteellinen oppiminen ja ajattelutaitojen kehittäminen. Lisäksi verkko-ohjauksella ohjataan omaa oppimista ja kehitetään oppimisen taitoja tietoisesti. Laajasti ajatellen verkko-ohjaus on keinoja ja menetelmiä sekä edellytyksiä, joilla lisätään oppimista ja osaamista. (Koli 2008, 16-17). Alku, keskikohta ja loppu ovat erotettavissa onnistuneesta verkko-ohjaustilanteesta. Luottamuksellista ohjaussuhdetta voi rakentaa kaikissa verkko-ohjauksen vaiheissa ja erilaisilla käytännön

toimilla edistetään ohjaustilannetta. Verkko-ohjaus on parhaimmillaan useiden tehtävien suorittamista samaan aikaan. Lisäksi verkko-ohjaus edellyttää keskustelua, kuuntelemista, kirjoittamista sekä lukemista yhtä aikaa. Aluksi useiden tehtävien suorittaminen samaan aikaan voi ohjaajasta ja ohjattavista tuntua haasteellisesta, mutta tätäkin voi kehittää harjoittelemalla. Verkko-ohjauksen alussa kannattaa käydä läpi toimintaympäristön ohjelma sekä käytössä olevat työkalut. Lisäksi on hyvä varmistaa osallistujien tietoisuus lähetyksen tallennuksesta ja käydä läpi tietosuojan käytäntöjä. Verkossa kohdatessa on hyvä muistaa ystävällisyys ja kohteliaisuus, esimerkiksi on hyvä huomioida uudet verkkokeskusteluun liittyvät tervehtimällä ja toivottamalla tervetulleeksi. (Guttorm, Mäenpää, Peltola & Ylönen 2017, 47-48.)

Verkko-ohjauksessa kannattaa muistaa, että muut eivät näe ja tiedä, mitä ohjaajan ruudulla ja ympäristössä tapahtuu. Sanoittamalla ja kirjoittamalla toiminnastaan ohjaaja lisää läsnäolon tunnetta verkko-ohjaukseensa. Lisäksi ohjauksessa kannattaa kiinnittää huomioita sekä varmistaa yhteinen ymmärrys, koska toisten ihmisen ilmeet ja eleet sekä muut reaktiot eivät verkko-ohjauksessa näy. Ohjaajan haasteena verkkokeskustelussa on ylläpitää osallistujien motivaatiota ja huomioida kaikkia osallistujia. Verkko-ohjauksen lopussa on tärkeää kannustaa, kiittää, koota ja kerrata. Kannustaminen tukee ohjaussuhteen rakentamista ja voi olla esimerkiksi kehumista. Kiitoksen sanominen päättää verkko-ohjauksen taitavasti ja kertaamisen avulla käydään läpi puhutut asiat ja mahdolliset epäselvät asiat. Lisäksi kokoamalla kasataan yhteen sovitut asiat ja seuraavat verkkolähetykset. (Guttorm ym. 2017, 48-49, 51.)

3.4 Verkko vuorovaikutuksen välineenä

Verkkoa kuvaillaan matalan kynnyksen tiedotusvälineeksi, jossa kaikilla on mahdollisuus ottaa osaa vaikuttamiseen. Yhteisöllisyyttä laaditaan verkossa samalla tavalla kuin kasvokkain ja verkko mahdollistaa kohtaamiset myös vammaisille ihmisille, joita on vähemmän nähty järjestäjinä tai aktiivisina toimijoina tapahtumissa. Verkko tekee helpommaksi tapahtumiin osallistumisen ja sen avulla on mahdollista tavoittaa erilaisia toimintakyvyn rajoitteiden kanssa eläviä ihmisiä.

Rajoitteista riippumatta osallisuus kuuluu kaikille tasa-arvoisesti. Vaikuttamistoiminnassa vammaisenkin olla mukana kaikin keinoin ja verkkovaikuttaminen on hyvä aloitus. (Sipilä 2014, 102-103.)

Verkkoperustainen nuorisotyö on toimintaa, jossa hyödynnetään verkkoa välineenä. Toiminta voi olla esimerkiksi verkkokeskustelua, reaaliaikaista nuorisotyötä verkossa sekä virtuaalisia nuorisotiloja. Perinteisen nuorisotyön ydin on keskustelu sekä itse toiminta, mutta verkkonuoristyötä leimaa monesti yhteisen toiminnan puute ja verkon merkitys enemmänkin viestintä- ja keskustelukanavana. Teknologia, Internet ja interaktiivinen media luovat verkkonuorisotyölle paljon mahdollisuuksia tulevaisuudessa. (Sipilä 2014, 16-18.)

Verkko voi toimia mahdollistajana ja voimavarana kasvatuksessa ja opetuksessa. Verkolla on useita positiivisia vaikutuksia. Sen kansainvälisyys tukee kansainvälisyys- ja monikulttuurisuuskasvatuksessa sekä tiedon monipuolisuus antaa mahdollisuuksia tiedon rakentamiseen sekä tiedon kriittisen arviointikyvyn kehittymiseen. Lisäksi verkon käyttö edistää taitoja vuorovaikutuksessa, kirjoittamisessa sekä materiaalin tekemisessä. Verkko tulisi nähdä lisänä ja voimavarana opetuksessa ja vuorovaikutuksessa, mutta se ei korvaa kasvokkaista toimintaa ja keskustelua. (Matikainen 2008, 171.)

4 Digitalisaatio ja saavutettavuus

Saavutettavuus tarkoittaa digitaalisten palveluiden esteettömyyttä. (Kari ym. 2020, 129). Digitalisaatiossa yhteiskunnan palvelut siirtyvät verkkoon. Palveluiden käyttö vaatii käyttäjiltään tiedon etsimistä, löytämistä sekä yleistä teknistä osaamista. Digitalisaatio mahdollistaa palveluiden käytön ajasta, paikasta ja sijainnista riippumatta. Haasteena on henkilökohtaisen palvelun puute sekä tekninen osaaminen, joka jättää palveluiden ulkopuolelle ne ihmiset, jotka sitä usein eniten tarvitsisivat ja olisivat siihen oikeutettuja. Saavutettavuus on digitaalisen tiedon esittämistä niin, että se on kaikille saatavissa. Käyttäjän mahdolliset käy-

tön puutteet eivät saa olla esteenä sisällön tai palvelun käytölle. Jokaisella yksilöllä on tasavertainen oikeus saada palvelua, löytää sisältöä sekä osallistua verkon mahdollistamaan toimintaan. Kaikkia ihmisiä tulee palvella yhdenvertaisesti myös verkkopalveluissa. Saavutettavuuden toteutuminen koskee erityisesti ihmisiä, joilla on haasteita esimerkiksi kuulon tai motorisen sekä kognitiivisen osaamisen saralla. (Selovuo 2019, 5, 13, 15.)

Laki digitaalisten palveluiden tarjoamisesta velvoittaa, että julkinen sektori takaa omien verkkopalveluidensa saavutettavuuden käyttäjänsä vammasta tai muusta käyttöä vaikeuttavasta toimintaesteestä huolimatta. (Selovuo 2019, 17). Verkkosivustot tulee suunnitella sellaisiksi, että ne palvelevat ja mahdollistavat niiden käytön myös kehitysvammaisille ihmisille. Digitaalisten palveluiden suunnittelu- vaiheessa on tärkeä huomioida käyttäjien erilaisuus. Palvelu tulee suunnitella niin, että sitä voivat kaikki käyttää. (Aluehallintavirasto 2020a). Verkkosivun tulee toimia erilaisilla laitteilla ja avustetulla teknologialla, esimerkiksi puheohjauksella. Verkkovideot mahdollistavat viestinnän saavuttamisen myös henkilöille, joilla on erilaisia kuulo-, näkö-, - tai oppimishaasteita. Tärkeää on, että videon yhteyteen liitetään myös teksti. (Aluehallintavirasto 2020b). Saavutettavuuden toteutumista tarkastellaan kansainvälisen ohjeiston avulla, jossa tarkastelukohtina ovat verkkopalveluiden havaittavuus, hallittavuus, ymmärrettävyys ja toimintavarmuus. (Selovuo 2019, 23-24).

Digi arkeen -neuvottelukunnassa tehdään yhteistyötä ja vuoropuhelua kansalaisjärjestöjen, tutkijoiden, eri viranomaistahojen sekä julkisten palvelujen kesken. Neuvottelukunnan tavoitteena on turvata digitaalisten palveluiden kehittäminen niin, että eri ihmisryhmät pystyisivät käyttämään niitä tasa-arvoisesti. Digitaalisten palveluiden pitää olla kaikille saavutettavia, satsausta tulee tehdä myös esteettömyyteen ja kielellisiin oikeuksiin. Lisäksi riittävän neuvonnan tarjoaminen kuuluu keskeisiin asioihin. Kansalaisilta vaaditaan uudenlaista osaamista digitalisoitumisen vuoksi ja valtion on huolehdittava, että eri ryhmät pysyvät kehityksen piirissä. (Valtiovarainministeriö 2020.)

5 Aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyö

Sara Peltola (2015) on pro gradu -tutkielmassaan tutkinut ohjausvuorovaikutusta Suunta-Chatissa ”kuinka voin pelkkien sanojen avulla välittää sitä myötätuntoa, jota oikeasti häntä kohtaan tunnen”. Tavoitteena oli selvittää, millaista vuorovaikutusta ohjaustilanteessa muodostetaan tekstipohjaisessa chatissa ohjaajan ja ohjattavan kesken. Lisäksi Peltola tutki kielen merkitystä vuorovaikutukseen. Tuloksena ilmeni, että chat toimi ohjauksen välineenä ennako-odotuksia paremmin. Chatin avulla tunteet ja keskustelut olivat tavoitteellisia ja asiallisia sekä kunnioittavia toisia osapuolia kohtaan. Johtopäätöksenä kävi ilmi myös, että nuorten vallitsevat haasteet helpottuivat chat-keskusteluiden aikana. (Peltola 2015, 6, 73.)

Mari Kivistö on väitöskirjassaan (2014) tutkinut vaikeavammaisten ihmisten osallisuutta toimintana, kokemuksena ja kielenkäyttönä. Tutkimus hyödynsi Kivistön aikaisempaa tutkimusta ja sen aineistoja sekä analyyseja. Osatutkimuksia oli yhteensä kolme, joista ensimmäisessä kuvattiin vaikeavammaisten yksilöiden toiminnallista osallistumista. Toisessa osatutkimuksessa pyrittiin ymmärtämään osallisuuden kannalta merkittäviä kokemuksia. Kolmas osatutkimus keskittyi tulkitsemaan kielenkäytön ja osallisuuden yhteyttä. Tutkimuksen mukaan osallisuus on ilmiönä laaja ja sen erilaisten osa-alueiden tukeminen voi auttaa kehitysvammaisia ihmisiä parhaiten. Tuloksista ilmeni, että vaikeavammaisten osallisuus ei toteudu samalla tavalla kantaväestöön verrattuna. (Kivistö 2014, 5-6.)

Taru Virolaisen (2020) opinnäytetyön ”Digitaalisen nuorisotyön osallistava kehittäminen” tarkoituksena oli kehittää digitaalista nuorisotyötä osallistavien menetelmien avulla. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää nuorten digiosaamista, laitteiden käyttöä sekä heidän haluaan oppia käyttämään uusia digitaalisia laitteita. Tutkimuksessa kävi ilmi, että nuorten digiosaaminen on laaja-alaista, mutta erityisesti poikien kohdalla nousi esille mediakriittisyyden lisäämisen tarve. Nuoret eivät myöskään yleisesti kykene pyytämään ongelmatilanteissa apua. (Virolainen 2020, 7-8.)

Jonna Ritvanen (2015) selvitti pro gradussaan verkossa tehtävän sosiaalityön sisältöä. Tutkimuksen tulosten mukaan verkon kautta sosiaalityölle on muodostunut uusi ja innovatiivinen kohtaamispaikka. Verkon kautta tapahtuva sosiaalityö vaatii käyttäjältään teknistä osaamista ja käytettävät sovellukset sekä työn kehitys tulee olla sosiaalialan ammattilaisten toteuttamaa. Käytännön sosiaalityöllä verkossa on nyt ja tulevaisuudessa monipuoliset mahdollisuudet ja näkökulmat. Verkkososiaalityöllä on verkkoympäristönä mahdollisuus vastata sosiaalihuollon muutostarpeisiin ja haasteisiin tarjoamalla ennaltaehkäisevää ja matalan kynnyksen toimintaa. (Ritvanen 2015, 35, 68-69, 71.)

6 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja kohderyhmä

Opinnäytetyömme tarkoitus oli lisätä verkko-ohjauksen avulla kehitysvammaisten ihmisten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Työn tavoitteena oli kehittää kehitysvammaisille uudenlaista digitaalista viriketoimintaa. Lisäksi tavoitteena oli löytää toimeksiantajalle uusia ideoita kehitysvammaisten verkko-ohjauksen toteutukseen. Opinnäytetyömme tuotoksena syntyi kolme digitaalista nuorteniltaa, joille valikoitui nimeksi Diggari. Lisäksi teimme verkkolähetysistä syntyneiden kokemus-temme ja oppiemme pohjalta toimeksiantajallemme ohjeistuksen kehitysvammaisille suunnatun verkko-ohjauksen suunnitteluun, toteutukseen sekä arviointiin.

Opinnäytetyömme kohderyhmänä olivat pääosin lievästi kehitysvammaiset ihmiset. Heidän toimintaansa kuvaa vastavuoroisuus ja selviytyminen arjen toiminnoista pääosin itsenäisesti. Lievästi kehitysvammaiset ymmärtävät puhetta ja pystyvät vuorovaikutukseen toisten ihmisten kanssa. Heidän lukemis- ja kirjoitustaitonsa ovat monesti ainakin välttävällä tasolla. Haasteena heillä on ymmärtää käsitteitä sekä pysyä mukana nopeatempoisissa vuorovaikutustilanteissa. Lievän kehitysvamman ominaispiirteisiin kuuluu kiinnostuksen kohteiden konkreettisuus, joka voi johtua kehitysvammaisen elämänpiirin kapeudesta. Uudet kokemukset kartuttavat heidän keskusteluitaan ja niiden aihealueita. (Launonen 2007, 85-86.)

7 Kuvaus toimeksiantajasta ja toiminnasta

7.1 Toimeksiantajamme Elma-Koti Oy

Elma-Koti tarjoaa Koveron maalaismaisemissa kodinomaisia hoito- ja asumispalveluja kehitysvammaisille ihmisille. Elma-Kodin toiminta perustuu asukkaiden henkilökohtaisiin tarpeisiin ja siellä halutaan yhdessä opetella asukkaiden arjen asioiden hoitamista ja harjoittelua sekä tarjota heille monipuolisia vuorovaikutustilanteita arjen eri toiminnoissa. Elma-Kodin arvoihin kuuluvat iloisuus, ystävällisyys, ihmisläheisyys, asukaslähtöisyys, asukkaiden onnellisuus sekä hyvinvoiva koti. Elma-Kodissa asukkaat elävät mahdollisimman itsenäisesti ja kodikkaassa ympäristössä. Toimipaikassa käytetään asukaslähtöistä työtettä, jonka tavoitteena on voimaantuminen ja niiden henkilökohtaisten voimavarojen löytyminen, jotka kantavat kohti itsenäistä arjessa selviytymistä. Asukkaiden ohjauksessa asukkaita tuetaan ja ohjataan eri valinnoissa, mutta heidän myös annetaan tehdä omia valintoja taitojensa mukaisesti. Päivittäisessä työssä ja arjessa huomioidaan kommunikaation erityispiirteet ja käytetään apuna kuvakommunikaatiota ja selkokieltä. (Perälä 2020.)

7.2 Elma-Kodin verkkopalvelut

Osaksi Elma-Kotia perustettiin keväällä 2020 verkossa toimiva verkkopalvelu-Elkkari, jonka musaklubissa laulettiin ja soitettiin yhdessä Elkkarin ohjaajan ja etäyleisön kesken. Etäosallistujien oli mahdollista esittää toivelauluja etukäteen ja lähetyksen aikana. Lähetykset näkyivät suorina Elma-Kodin Facebookissa, josta ne myöhemmin ovat katseltavissa myös tallenteina. Elkkarin visiona on painottaa sitä, että kehitysvammaisuudessa ei ole mitään erityistä, vaan se on yksi luonnollinen osa ympäristöä ja yhteiskuntaa. (Elma-Koti 2020.)

Toimeksiantajalla oli halu ja tarve tarjota verkon kautta lisää monipuolista tekemistä varsinkin erityistä tukea tarvitseville ihmisille. Visio digitaalisista nuorteniloista syntyi toimeksiantajan tarpeesta tavoittaa kehitysvammaisia ihmisiä ja

luoda heille verkossa kohtaamispaikka yhteisen tekemisen parissa. Yhteisen pohdinnan ja ideoinnin lopputuloksena digitaalisille nuortenilloille syntyi nimeksi Diggari. Meidän tehtävänämmä ja vastuunamme oli verkkolähetysten eli Diggariden suunnittelu ja toteutus. Koko toiminnan lähtökohtana oli ideoida ja toteuttaa verkko-ohjaus osallistujien toiveiden ja tarpeiden pohjalta.

8 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

8.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

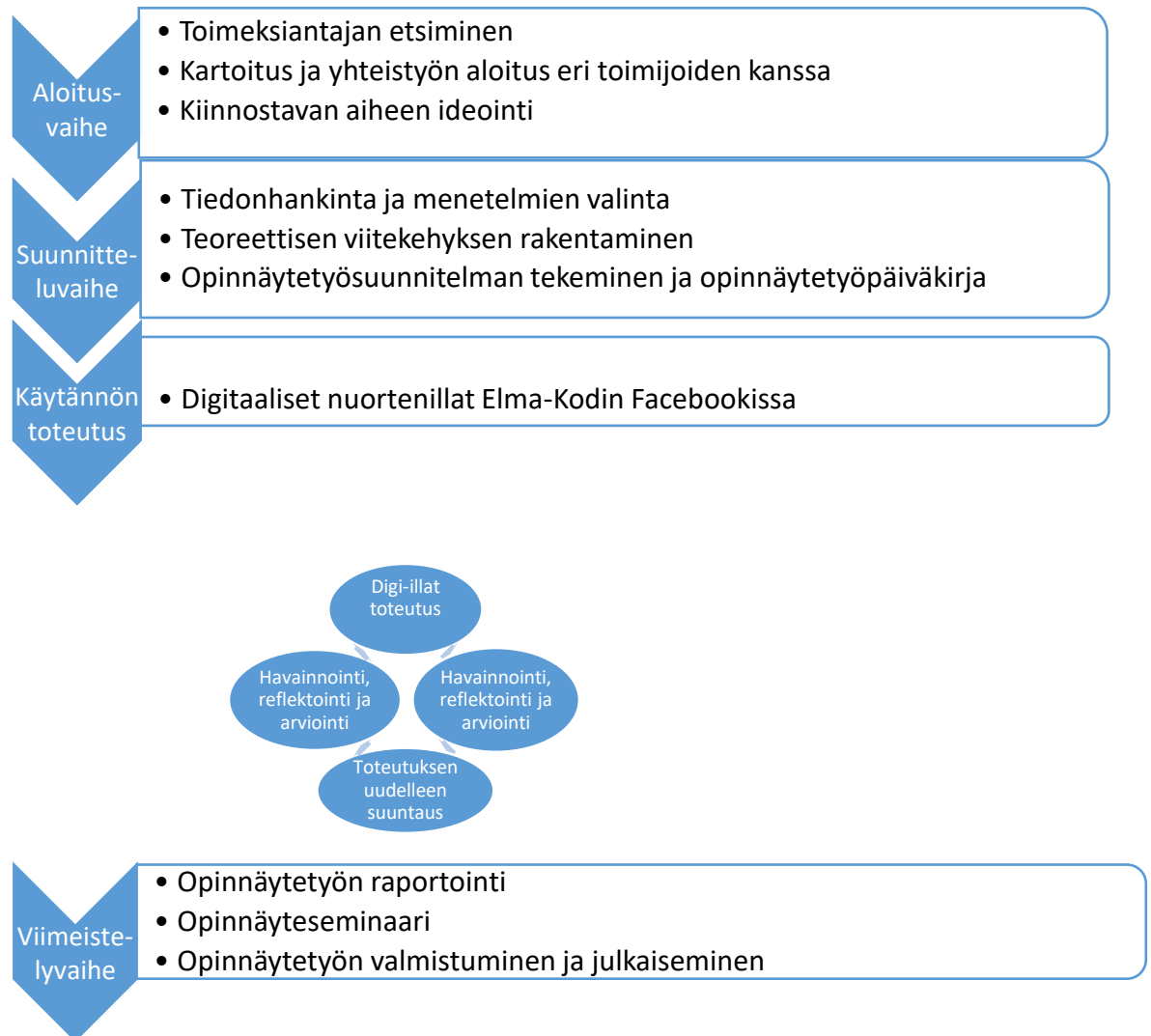
Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa uutta tietoa toimeksiantajalle, työyhteisölle tai työn toteuttajalle. Siitä syntyy aina konkreettinen tuotos, esimerkiksi opas, esite tai uusi toimintatapa ja opinnäytetyöprosessissa on mukana aktiivisesti eri toimijoita. Tutkimuksellisessa opinnäytetyössä keskeinen toimija on opiskelija itse. Toiminnallisessa opinnäytetyössä korostuu työskentelytapana ihmisten välinen vuorovaikutussuhde, joka sisältää keskustelua, jatkuvaa arviointia, toiminnan muokkaamista, vertaistukea sekä aktiivista palautteen antamista. (Salonen 2013, 5-6, 19.)

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on myös käytännön läheinen toiminta. Se voi sisältää ohjeita, opastusta, toiminnan muuttamista tai toiminnan järjestämistä. Tuotoksena voi syntyä jonkin tapahtuman toteutus, perehdyttämisopas tai jossakin ympäristössä järjestetty tapahtuma. Keskeistä on käytännön toteutuksen sekä raportoinnin yhdistäminen. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9-10). Opinnäytetyömme on toiminnallinen, ja sen tuotoksena syntyi toimeksiantajan toiveen ja tarpeen mukaisesti digitaaliset nuortenillat. Toimeksiantajamme ei ole aikaisemmin toteuttanut nuorteniltoja verkon kautta ja hänen tavoitteenaan on tulevaisuudessa jatkokehittää verkkotoimintaa sen osalta.

8.2 Opinnäytetyötä ohjaava prosessimalli

Toiminnallisen opinnäytetyön prosessi lähtee yleensä liikkeelle toimeksiantajan löytämisestä. Hyvän opinnäytetyön idea linkittyy keskeisesti opintoihin ja se mahdollistaa yhteistyön työelämään sekä syventämään teoretietoa ja käytännössä opittuja taitoja. Toiminnallisen opinnäytetyön prosessin kautta voi osoittaa omaa osaamista, herättää kiinnostusta alan ammattilaisiin sekä jopa työllistyä. Toiminnallisen opinnäytetyön kautta luodaan myös uusia suhteita sekä päästään kokeilemaan ja kehittämään omaa osaamista työelämän kehityksessä. Lisäksi se mahdollistaa luomaan jotain uutta eli kehittää innovatiivisuutta. Toimeksianto lisää vastuunottamista sekä suunnitelmallisuutta, johon sisältyy aikataulutusta, tavoitteet sekä tiimityö. Työelämästä saatu opinnäytetyön aihe vahvistaa ammatillista kasvua. (Vilka & Airaksinen 2003, 16-17.)

Opinnäytetyöprosessimme mukailee Salosen kuvaamaa (2013, 16) konstruktivistista kehittämistyön mallia (kuvio 2). Malliin sisältyy kehitysidean suunnittelu, eri vaiheet, jatkuva oppiminen, osallisuus sekä laaja menetelmäosaaminen. Konstruktivistisessa mallissa korostuu jatkuva reflektointi sekä inhimillisten tekijöiden huomioiminen. Malliin kuuluu asioiden äärelle pysähtymistä, pohdintaa, eteenpäin menemistä sekä molemminpuolista keskustelua. Konstruktivistisessa mallissa pääpaino on sosiaalipedagogisessa työotteessa, jossa osallistetaan kaikki toimijat mukaan toimintaan.

Kuvio 2. Opinnäytetyön prosessi (mukaihen Salosen konstruktivistista mallia 2013, 20).

Valitsimme opinnäytetyötämme ohjaavaksi prosessimalliksi konstruktivistisen mallin, koska se mahdollisti meitä kokeilemaan täysin uudenlaista kehitystoimintaa, pysähtymään arvioimaan sitä sekä suuntaamaan tai muokkaamaan toimintaa tarvittaessa uudelleen. Arviointi tapahtui oman reflektion, toimijoiden yhteistyön sekä toimijoilta ja osallistujilta saadun palautteen avulla. Prosessimallin yksi keskeinen tekijä oli kaikkien toimijoiden osallisuus, minkä halusimme näkyvän työmme perusajatuksena koko prosessin ajan.

8.3 Kehittämisen ja osallistamisen menetelmät

Kehittämistyössä on tärkeintä käyttää monipuolisesti erilaisia menetelmiä. Niillä saadaan näin ollen ideoita, tietoa ja erilaisia näkökulmia. Kehitystyötä tehdään yleensä yhteistyössä ja uudet näkökulmat rakentuvat keskinäisessä ymmärryksessä ja tiiviillä yhteistoiminnalla. (Ojasalo, Moilanen, Ritalahti 2009, 40). Yksi kehittämisen ja osallistamisen menetelmistä on kokeileva toiminta. Sille on ominaista testata käytännössä, miten uusi malli tai toimintatapa toimii. (Salonen 2013, 22). Opinnäytetyömme on kokeilevaa kehitystoimintaa, jossa luomme Elma-Kodille uuden toimintamallin järjestää kehitysvammaisille digitaalisia nuorteniltoja. Tuotoksemme kautta Elma-Kodilla on mahdollisuus muokata ja kehittää digitaalisia palveluita tarpeita vastaavaksi.

Osallistumisessa korostuu dialogisuus, jossa eri osapuolet tarkastelevat kehittämistoimintaa ja sen toimintatapoja sekä tavoitteita. Osallistaminen ja osallistuminen määritelminä liittyvät läheisesti toisiinsa. Osallistaminen tarjoaa mahdollisuuksia ja osallistuminen taas hyödyntää niitä. Toimijoita eli asiakkaita ohjataan osallistumaan, mutta itse toiminnan eteneminen ja tavoitteet pyritään toteuttamaan asiakaslähtöisesti. Näin ollen osallistamisen menetelmässä korostuu asiakkaan omaehtoinen osallistuminen, jota osallisuus ruokkii. (Toikko & Rantanen 2009, 89-90.) Osallisuuden syntyminen vaatii aitoa vuorovaikutusta sekä yhteistyötä. Osallisuuden kokemukseen ja tunteeseen liittyy kuulluksi tuleminen sekä oman näkemyksen ilmaisumahdollisuus. (Invalidiliitto 2018).

Opinnäytetyössämme pyrimme osallistamaan kehitysvammaisia prosessin joka vaiheessa. Työmme ideointivaiheessa järjestimme ideointituokion Siun soten Kauppakadun työ- ja päivätoiminnassa, jossa keräsimme kehitysvammaisten toiveita ja ajatuksia digitaalisten nuorteniltojen sisällöstä. Pyrimme kysymään ja kuuntelemaan jokaisen mielipidettä henkilökohtaisesti ja samalla kannustimme heitä yhdessä osallistumaan tuleviin nuorteniltoihin. Työmme toteutusvaihe perustui meidän ohjaajien ja osallistujien väliseen yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen. Kannustimme lähetyksemme kuulijoita osallistumaan toimintaan jokainen omien kykyjensä ja osaamisensa mukaisesti. Osallistamista teimme ohjaajina

myös kirjoittamisen, emojiien lähettämisen tai ennalta sovittujen tehtävien tekemisen ja niiden esittämisen avulla. Lisäksi jätimme livelähetyksiin tilaa myös osallistujien ennakoimattomille ideoille ja toiveille, jotka tulivat esille lähetyksien aikana.

8.4 Tiedonhankintamenetelmät

Tiedontuotannon tarkoitus kehitystoiminnassa on vastata erilaisiin tarkoituksiin. Ensiksi tiedontuotanto pohjautuu rahoittajan tai yrityksen tarpeisiin, jolloin tiedon tavoitteena on suunnitelman mukainen toiminta. Toiseksi sen avulla tavoitellaan osallistujien oppimista sekä oman toiminnan kehittämistä reflektion avulla. Siinä korostuu jatkuva oman toiminnan arviointi sekä toiminnan muuntautumiskyky erilaisten ihmisten kanssa, jolloin tiedontuotannon tarkastelu keskittyy omaan toimintaan ja sen kehittämiseen. Kolmanneksi tiedon tuottaminen ja toiminnan kohdentaminen linkittyvät toisiinsa, jolloin arvioinnista saatavalla tiedolla pyritään kehittämään ja suuntaamaan toimintaa heti alusta alkaen. Neljänneksi tiedontuotannon avulla pyritään luomaan sellaisia toimintatapoja tai rakenteita, joiden avulla tulokset ovat siirrettävissä myös muille tahoille. Kehitystoiminnan aikana tapahtuva mahdollisimman monipuolinen yhteistyö eri tahojen kanssa helpottaa tiedon jakamista mahdollisimman laajalle. (Toikko & Rantanen 2009, 113-115.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen yleisin tiedonkeruumenetelmä on teemahaastattelu, joka voidaan toteuttaa joko yksilö- tai ryhmätasoisena. Haastattelijan tulee ottaa huomioon kaikkien osallistujien mielipiteet ja ajatukset sekä antaa jokaiselle mahdollisuus tuottaa tietoa. (Kananen 2012, 100). Haastattelut voivat olla erilaisia, jossa jokaisella on oma käyttötarkoituksensa. Puolistrukturoitua, eli teemahaastattelua käytetään tilanteissa, joissa haastattelun kohderyhmä on tuntematon ja vastaajia ei haluta ohjailla liikaa. Teemahaastattelussa pääkohdat on suunniteltu hyvin ennakkoon, mutta kysymysten asettelussa ja painotuksissa voi tapahtua muutoksia. (Ojasalo ym. 2009, 41). Toteutimme puolistrukturoidun teemahaastattelun ryhmätasoisena kehitysvammaisten työ- ja päivätoiminnassa. Se soveltui tiedonkeruumenetelmänä työhömmä, koska sen avulla saimme kehitysvammais-

ten ideoita, toiveita ja tarpeita digitaalisten nuorteniltojen sisällön perustaksi. Valikoimme haastattelukohteiksi työ- ja päivätoiminnan asiakkaat, koska koimme heidän olevan myös mahdollisia osallistujia verkkolähetyksiimme. Tiedonkeruumenetelmäksi teemahaastattelu oli sopiva, koska emme etukäteen tunteneet asiakkaita. Samalla teemahaastattelu soveltui työhömmä osallistamisen menetelmänä. Kysymykset suunniteltiin asiakasryhmä huomioiden mahdollisimman yksinkertaisiksi ja selkeiksi, joka osaltaan mahdollisti myös tarkentavat jatkokysymykset.

Mäntylä (2001, 151, 153) kuvaa oppimispäiväkirjan olevan väline, jolla opiskelija kehittää itsearviointitaitojaan ja mahdollistaa reflektiivisen ajattelun. Oppimispäiväkirjan avulla opiskelija saa tietoa työskentelytavoistaan ja erilaisista ratkaisuisista sekä oppii pohtimaan tarpeitaan ammatillisesta osaamisestaan ja kehityskohteistaan. Oppimispäiväkirjassa kuvataan kokemuksia, tunteita ja ajatuksia, tämä vaatii rohkeutta, rehellisyyttä ja avoimuutta kohdata haastavia asioita itsessään. Kriittinen arviointi omista tavoista toimia ja muilta saatu palaute kehittävät uusia ja muuttuneita malleja ajatteluun sekä toimintaan. Oppimispäiväkirjan kirjoittamisen prosessi vaikuttaa vahvistavasti omaan kasvuun ja tuntemukseen omasta itsestään. Lisäksi itsearviointi omasta toiminnasta rakentaa hyvää perustaa omakohtaiselle työn jatkuvalla kehittämiselle, jonka osaamista arvostetaan ja tarvitaan myös työelämässä.

Päiväkirja välineenä mahdollistaa monipuolisen keinon arvioida itseään reflektioiden. (Seppänen-Järvelä 2004, 48). Reflektio tarkoittaa asioiden ja ilmiöiden pohdimista, ajattelua sekä mietiskelyä, joka voi olla ääneen lausuttua tai äänetöntä. Molempia tapoja tarvitaan. Reflektio on myös vuoropuhelua, jossa järki ja tunteet vuorottelevat. Kysymykset ja oletukset voivat myös olla osa reflektiota. Avoimella reflektiolla mahdollistetaan uusia ajatuksia ja nähdään erilaisia vaihtoehtoja. Palautetta tarvitaan oppimiseen ja toimintamallien muuttamiseen. Ohjaajan ja ryhmäläisten on tärkeä antaa palautetta toisilleen, näin sanoitetaan onnistuneita ja kehitettäviä kohtia. (Räkköläinen 2001, 125-126.)

Opinnäytetyöpäiväkirjassa kirjoitetaan opinnäytetyön eri vaiheista ideoita, ajatuksia ja pohdintoja. Myös aihealueeseen liittyvät materiaalit, eli artikkelit ja kirjallisuus kannattaa kirjoittaa ylös opinnäytetyökirjaan, näin kirjoittaja voi palata materiaaliin sekä rakentaa lähdeluettelo opinnäytetyöhönsä. Lisäksi opinnäytetyöpäiväkirja toimii myös raportin kirjoittamisen apuna. Opinnäytetyöpäiväkirjaa voi pitää itselleen sopivalla tavalla, esimerkiksi sanallisessa tai kuvallisessa muodossa. Opinnäytetyön kaikki muutokset kannattaa kirjata päiväkirjaan, jotta ne on mahdollista työstää laajemmin ja selkeämmin opinnäytetyön raporttiin. (Vilka & Airaksinen 2003, 19-20, 22.)

Oppimispäiväkirja on meille luonteva tapa pohtia omaa tekemistä ja oppimista, koska tähän olemme ammattikorkeakoulussa oppineet. Pidimme oppimispäiväkirjaa koko opinnäytetyön prosessin ajan ja kirjasimme siihen omia oivalluksia, ajatuksia, oppeja sekä kehittämistarpeita. Opinnäytetyömme aikana reflektimme toimintaamme jatkuvasti yksin, pareittain sekä toimeksiantajan ja muiden toimijoiden kanssa. Käytimme reflektoinnin yhteydessä oppimispäiväkirjaa, jolloin pystyimme arvioimaan ja sen perusteella tarvittaessa muokkaamaan sekä suunnittelemaan toimintaamme uudelleen. Annoimme ja pyysimme palautetta säännöllisesti toimeksiantajalta, toisiltamme sekä nuorteniltoihin osallistujilta. Palautteen avulla kehitimme ja muokkasimme nuorteniltojen sisältöä sekä omaa toimintaamme.

8.5 Arviointi

Arviointia voidaan tarkastella useammasta eri näkökulmasta. Tulosten ja vaikutusten arvioinnin avulla pyritään selvittämään toiminnan tavoitteisiin ja päämäärien pääsyä ja saavuttamista. Tämä vaatii, että toiminnan tavoitteet on määritelty selkeästi ja niiden toteuttaminen vaatii säännöllistä mittausta. Konstruktivistista arviota kutsutaan myös osallistavaksi arvioinniksi. Osallistavassa arvioinnissa ovat mukana kaikki toimijat, joita arvioitava toiminta koskee ja sen tarkoituksena on saada tietoa erilaisista näkökulmista koskien kehitystoiminnan vaikutuksia. Tarkoituksena on myös osallistaa kaikki toimijat suunnitteluun ja kehittämiseen

arviointia hyödyntäen. Kriittinen eli tapauskohtainen arviointi perehtyy saavutettujen tulosten ja vaikutusten sekä ennakoimattomien vaikutusten tarkasteluun. Sen tavoitteena on löytää keinoja, miten tulokset voidaan entistä paremmin saavuttaa, millä keinoilla kohderyhmän tietoisuutta voidaan lisätä sekä edistää muutosprosesseja. (Tietopuu 2020.)

Arviointi on keskeinen menetelmä organisaatioiden ja palveluiden kehittämisessä ja se on olennainen osa kehittämisprojektia. Sitä voidaan ajatella yhtenä osana kehitystyön prosessia, mutta arviointi voidaan kohdistaa myös siihen toimintaan, jolla tuloksia on saatu aikaan. Arvioinnin perimmäisenä ajatuksena on tiedon tuottaminen erilaisten hankkeiden ja organisaatioiden kokoonpanosta. Lisäksi se on asian tai arvon määrittelyä ja arvioijan tehtävänä on pyrkiä kertomaan arvioinnin kohteesta totuudenmukaisesti. (Rantala-Nenonen 2013, 140-142.)

Opinnäytetyön arviointi on kokonaisuus ja se on osa oppimisprosessia, jossa voidaan käyttää kriittistä tutkimusotetta. Arviointia voidaan tarkastella opinnäytetyön idean, ongelman kuvauksen, kohderyhmän, tavoitteiden sekä teoreettisen viitekehyksen avulla. Toiminnallisen opinnäytetyön arvioinnin tärkein osa on asetettujen tavoitteiden saavuttaminen ja sitä tehdään itsenäisesti sekä pyydetään myös asiakkailta ja muilta toimijoilta. Arviointiin kuuluu se, että asiat eivät aina etene, kuten oli alun perin suunnitellut ja siinä keskeisenä osana on myös tapa, jolla työ on toteutettu. Lisäksi siihen sisältyy tavoitteiden saavuttamisen keinot ja aineiston keräys, jotka voivat tarkoittaa ohjeistuksen osalta valmistamiseen liittyviä asioita tai tapahtumien kohdalla keinoja, joilla lopputulokseen on päädytty. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 154-155, 157-158.)

Kehittämistoiminnassa syntyy useita aineistoja, joita arvioidaan koko prosessin ajan. Arviointiin kuuluu, että kerätyn aineiston takia toimintaa ja sen lähtökohtia sekä tavoitteita tarkastellaan kriittisesti. Jatkuva arviointi voi muuttaa kehittämistoiminnan eri osa-alueita ja myös itse arviointiasetelmaa. Aineistojen kerääminen ja arviointi tehdään siksi, että niiden perusteella kehittämistoimintaa on mahdollista kohdentaa ja täsmentää. Kehittämistoiminnan prosessia suunnataan arvioinnin avulla. (Toikko-Rantanen 2009, 82-83.)

Arvioimme koko ajan omaa toimintaamme, kehitystoimintaamme sekä käytettäviä menetelmiä, jossa konstruktivistinen prosessimalli toimi meillä tukena. Teimme suunnitelman, jonka pohjalta testasimme verkkotoimintaa, pysähdyimme sitä arvioimaan ja tarvittaessa muokkasimme tai suuntasimme toimintaamme uudelleen. Arviointia tehtiin kirjallisesti oppimispäiväkirjan avulla sekä myös keskinäisessä vuorovaikutuksessa reflektoiden. Pohdimme onnistumisia, haasteita ja sitä, kuinka voisimme seuraavassa digitaalisessa nuortenillassa toimia toisin. Arviointia tapahtui myös jatkuvan palautteen avulla, jota saimme toimeksiantajalta, toisiltamme sekä nuorteniltoihin osallistuneilta henkilöiltä.

9 Opinnäytetyön prosessi ja sen vaiheet

9.1 Prosessin aloitus- ja suunnitteluvaihe

Opinnäytetyöprosessi alkaa aloitusvaiheella, jolloin syntyy idea aloitettavasta hankkeesta. Aloitusvaiheessa käydään läpi kehittämistarve, alustava kehittämiss tehtävä, ympäristö, jossa kehitystyö tapahtuu, mukana olevat toimijat sekä heidän panoksensa alkavaan hankkeeseen. Aloitusvaiheessa keskeistä on keskustella ja käydä läpi asiat, joilla on vaikutusta onnistuneeseen työskentelyyn, esimerkiksi sitoutuminen, tuen saaminen sekä aiheen järkevä rajaus. (Salonen 2013, 17.)

Pohdimme eri vaihtoehtoja opinnäytetyömme aiheesta sekä kohderyhmästä ja päädyimme kehitysvammaatyöhön, josta kummallakin on jonkun verran aikaisempaa kokemusta. Toiveemme oli lähteä kehittämään toimintaa, jolla lisäisimme kehitysvammaisten ihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia uudella tavalla. Otimme elokuussa 2020 yhteyttä Elma-Kodin yrittäjään, Outi Perälään, joka oli toiselle meistä tuttu aikaisemmasta yhteistyöstä. Aloituspalaverissa keskustelimme ja kartoitimme työmme aihetta, ja toimeksiantajalta nousi esille tarve kehittää kehitysvammaisten viriketoimintaa verkko-ohjauksen avulla. Lisäksi teema oli myös ajankohtainen, tämänhetkiset poikkeusolot huomioiden.

Markkinointitoimisto Tovari Oy toimi toimintaympäristönämme ja heidän vastuullaan oli lähetysten tekninen toiminta ja toteutus. Toimeksiantajamme vastasi verkko-ohjauksen toteutuksen kaikista kuluista, oli aktiivinen osallinen toiminnan ideoinnissa sekä pääosin vastasi toiminnan etukäteismarkkinoinnista. Aloitusvaiheesta lähtien meidän vastuullamme oli itse verkko-ohjaus ja sen sisällön suunnittelu ja toteutus. Pidimme yhteisen palaverin Tovarin toimijoiden sekä toimeksiantajan kanssa. Tovarilta saimme tärkeitä huomioita verkkovuorovaikutukseen sekä osallistavaan ja kannustavaan työotteeseen liittyen. Toimeksiantajamme puolestaan avasi henkilökohtaiseen viestintään liittyviä asioita, joilla edesautamme kannustavan ja yhteisöllisen ilmapiirin muodostumista. Saimme tukea ja vinkkejä kaikilta yhteistyötahoilta heti alusta lähtien, ja yhteistyömme oli sekä avointa että sujuvaa. Opinnäytetyömme aiheen rajaus muotoutui selkeästi ja luonnollisesti kaikkien toimijoiden yhteistyön tuloksena.

Seuraavaksi suunnitteluvaiheessa selvennetään hankeideaa. Tähän sisältyy kirjallinen opinnäytetyösuunnitelma, jossa avataan työn tavoitteet, toimintaympäristö, eri vaiheet, tiedonhankintamenetelmät sekä toiminnassa mukana olevat henkilöt. Tässä vaiheessa korostuu mahdollisimman huolellinen työskentelyn suunnittelu. Suunnitteluvaihetta seuraa esivaihe, jolloin siirrytään käytännön työskentelyyn. Tämä vaihe voi olla kestoaltaan lyhyt, ja siinä suunnitellaan ja rakennetaan tulevaa yhteistyötä. (Salonen 2013, 17.)

Aloitimme opinnäytetyön suunnitelman teon syyskuussa 2020, jonka edetessä selkeni opinnäytetyömme aiheen rajaus, tavoitteet ja käytettävät kehittämistyön menetelmät sekä teoreettinen viitekehys. Lähdimme kehittämään digitaalista viiriketoimintaa kehitysvammaisille ihmisille ja halusimme keskittyä erityisesti kokeilemaan jotakin uutta toimintamallia tuomaan sisältöä heidän arkeensa ja elämäänsä. Opinnäytetyön suunnitelma hyväksyttiin marraskuussa 2020, jonka jälkeen teimme toimeksiantajan kanssa toimeksiantosopimuksen. Samalla pohdimme osallistujien eettistä tutkimuslupaa, jonka avaamme tarkemmin opinnäytetyön eettisyyttä käsittelevässä osiossa. Suunnitelman hyväksymisen jälkeen toteutimme puolistrukturoidun haastattelun (liite 1) Siun soten Kauppakadun työ- ja päivätoiminnan asiakkaille. Haastattelun tavoitteena oli selvittää asiakkaiden toiveita ja ideoita verkossa tapahtuviin nuorteniltoihin.

Toimeksiantajan toiveena oli heti opinnäytetyöprosessin alusta lähtien tulevien osallistujien huomioiminen, osallistaminen ja heidän toiveisiinsa perustuva toiminta. Suunnitteluvaiheessa tutustuimme ja perehdyimme verkon välityksellä toteutettuihin digitaalisiin, vuorovaikutukseen perustuviin lähetyksiin, joista havainnoimme oppeja, ideoita ja huomion kohteita omia lähetyksiä varten. Rentous, puheen selkeys, iloisuus ja osallistujien henkilökohtainen huomioiminen nousivat keskeisiksi oppeiksi. Lisäksi pohdimme jo etukäteen teoriakirjallisuutta hyödyntämällä, kuinka sovellamme sosiaalipedagogista työtettä omissa verkkolähetyksissämme. Huomioita ja esille nousseita asioita aloimme jo tässä vaiheessa kirjaamaan oppimispäiväkirjoihimme.

9.2   Prosessin työstö- ja tarkistusvaihe

Työstövaiheessa keskiössä on tavoitteellinen käytännön toteutus. Vaiheena se on yleensä pisin ja haasteellisin. Sen aikana tarkentuvat toimijoiden roolit ja vastuut, kehittämisen tueksi tarvittavat materiaalit ja menetelmät sekä tavat, miten tuotettu aineisto dokumentoidaan. Työstövaiheessa korostuu suunnitelmallisuus, vastuun otto, itsenäisyys sekä epävarmuuden sietäminen. Ohjauksella, vertaisuudella sekä palautteella on suuri merkitys onnistumisen sekä ammatillisen kehittymisen näkökulmista. Tarkistusvaiheen eli arvioinnin voidaan katsoa sisältyvän kaikkiin kehitysvaiheisiin. Se on kuitenkin tärkeä tunnistaa erillisenä osana kehitystyötä. Tässä vaiheessa arvioidaan yhteistyössä tehtyä tuotosta ja tehdään tarvittavia muutoksia ja toimenpiteitä. (Salonen 2013, 18.)

Aloitus- ja suunnitteluvaiheen jälkeen siirryimme työstövaiheeseen. Raportointiin etsittiin uusia ja erilaisia lähdemateriaaleja, jotka tukivat käytännön toteutusta. Tavoitteenamme oli rakentaa kolme nuorteniltakokonaisuutta, joissa hyödynnetään haastatteluissa saamiamme ideoita ja toiveita. Joka kerralle valitsimme toiminnallisen pääteeman, joka perustui myös teemahaastatteluiden antiin. Kokosimme jokaista iltaa varten toimintasuunnitelman, joka sisälsi aloitus-, toiminta- ja lopetusvaiheen. Huomioimme toiminnassa kohderyhmämme sekä heidän erityisyytensä ja jätimme tilaa vapaalle verkkokeskustelulle sekä mahdollisille muu-

toksille. Nuortenillat lähetettiin suorina lähetyksinä, jolloin emme etukäteen voineet tietää osallistujien määrää, aktiivisuutta tai kognitiivisia taitoja. Halusimme kaikissa lähetyksissämme painottaa osallistujien keskinäistä yhteisöllisyyttä, heidän huomioimista yksilöinä sekä rohkaista ja tukea heidän osallistumistaan lähetyksiimme ja näin myös heidän kokonaisvaltaista osallisuuttaan.

Pohdimme jo etukäteen, miten toimimme, jos emme saa muodostettua vuorovai-
kutusta osallistujien kanssa. Jaoimme sisällöllistä vastuuta etukäteen, mutta va-
rauduimme myös sen mahdollisiin muutoksiin. Digitaaliset nuortenillat jäivät toi-
meksiantajan Facebook-sivustoille tallenteena myöhemmin katsottavaksi. Arviointia tehtiin monella eri tasolla, itse toimintasuunnitelmasta, livelähetyksien aikana sekä jälkikäteen nauhoitteiden perusteella. Arviointia tehtiin osallistujilta, toimeksiantajalta ja markkinointitoimisto Tovarilta saadun palautteen perusteella. Lisäksi arvioimme toimintaamme yhteisten keskustelujen ja päiväkirjamerkintöjen avulla. Saimme vertaistukea ja arvioita myös lähetystä seuranneilta opiskeluka-
vereilta.

9.3   Prosessin viimeistelyvaihe

Viimeistelyvaiheessa viimeistellään tuotos sekä opinnäytetyöraportti, jotka muodostavat toiminnallisen opinnäytetyön kokonaisuuden. Viimeistelyvaiheeseen voi ottaa mukaan esimerkiksi kehittämishankkeen asiakkaat ja muut mahdolliset ulkopuoliset henkilöt, joille esitellään tuotosta. Päävastuu kirjallisesta raportista on opiskelijalla itsellään. Valmiin tuotoksen vaiheessa syntyy konkreettinen tuote, jota esitetään ja levitetään toimeksiantajan kanssa yhteistyökumppaneille sekä muille mahdollisille tahoille. (Salonen 2013, 18-19.)

Viimeistelyvaiheessa tarkistimme kaikki raportin osa-alueet sekä niiden yhteensopivuuden työme kokonaisuuteen. Rajasimme ja viimeistelimme teoriakokonaisuuksiamme yhteensopivaksi omaan työhömme. Kokosimme tuotoksestamme keskeiset huomiot ja havainnot, jotka esittelimme toimeksiantajallemme ja kävimme niistä dialogista keskustelua. Tuotoksemme jäivät livelähetyksen jälkeen Elma-Kodin Facebook-sivuille katseltaviksi tallenteina. Ennen ohjausseminaaria

toimeksiantaja myös tutustui raporttiimme ja antoi siitä suullisen palautteen. Tämän lisäksi ystävämme sekä opiskelukaverimme lukivat ja kommentoivat raporttiamme ja sen kokonaisuutta. Kokosimme nämä palautteet ylös ja teimme niiden perusteella tarvittavat muutokset. Opinnäytetyön ohjausseminaarissa saimme ohjaavilta opettajilta sekä vertaisarvioijalta vielä viimeiset vinkit ja korjausehdotukset. Viimeistelyvaihe vei kaikkiaan yllättävän kauan aikaa, mutta se opetti työn viimeistelytaitoa. Halusimme lopuksi kiittää yhteistyökumppaniamme hyvin sujuneesta yhteistyöstä kiitoskortin ja pienen lahjan muodossa.

10 Tuotoksena digitaaliset nuortenillat

10.1 Kuvaus nuortenilloista

Diggari-illoja järjestettiin yhteensä kolmena perjantaina, 20.11.2020, 4.12.2020 ja 18.12.2020. Teimme syksyllä 2020 yhteistyössä toimeksiantajamme kanssa yhteismainoksen (liite 2) Diggarista ja Musaklubista. Mainosta jaettiin Siun soten työ- ja päivätoiminnan asiakkaille, kehitysvammaisten palvelukoteihin sekä sähköisessä muodossa eri kehitysvammatahoille. Toimintaympäristönä Diggarille toimi markkinointitoimisto Tovari Oy. Nuortenillat lähetettiin suorina Elma-kodin Facebook-sivujen kautta ja ne olivat kestoaltaan tunnista puoleentoista tuntiin. Lähetykset tallentuivat sivustoille myöhempää katselua varten. Ohjelmarunko muodostui pääasiassa Siun soten Kauppakadun päivä- ja työtoiminnasta saatujen vinkkien ja ideoiden pohjalta. Haastattelujen perusteella esiin nousseita toiveita olivat musiikki, erilaiset pelit ja tietovisat, liikunta, ruokavinkit ja eläintenhoito. Tämän lisäksi suunnittelussa ja toteutuksessa huomioitiin asiakasryhmän erityispiirteet ja toiminta suunniteltiin tukemaan ja auttamaan monipuolisesti kehitysvammaisten ihmisten toimintakykyä.

10.2 Ensimmäinen Diggari

Ensimmäisellä kerralla keskityttiin kaikkien esittelyyn ja tutustumiseen sekä kuulumisten vaihtoon. Lähetyksen aluksi esittelimme itsemme ja kerroimme taustatietoja opinnäytetyöstämme sekä yhteistyöstämme Elma-Kodin kanssa. Tämä tehtiin haastatteleamalla toisiamme ja tekemällä tarkentavia kysymyksiä. Seuraavaksi keskitimme huomion osallistujiin, kyselimme heidän kuulumisiaan, tuntemuksiaan, odotuksia Diggaria kohtaan sekä ylläpidimme yleistä ilmapiiriä lämmittelevää jutustelua. Keskustelimme osallistujien suosikkiruoista, harrastuksista sekä mielimusiikista. Halusimme luoda ensimmäiseen Diggariin välittömän ja aidon vuorovaikutussuhteen meidän ohjaajien ja osallistujien kesken, jossa jokaisella on mahdollisuus olla yksilöllisesti osa ryhmää ja sen toimintaa. Keskityimme puhumaan rauhallisesti ja selkeästi sekä luomaan katsekontaktin kameraa kohti.

Tutustumisen jälkeen pidimme tietovisan. Valitsimme yksinkertaisia ja selkeitä kysymyksiä, joissa oli kolme vastausvaihtoehtoa. Tietovisassa kysyttiin esimerkiksi Suomen rahayksikköä, presidenttiä ja Suomen itsenäistymisvuotta. Lisäksi valikoimme hauskoja kysymyksiä, joissa sai arvata oikeita vastauksia. Huomioimme tietovisan aikana osallistujien aktiivisuutta, yksilöllisyyttä ja kannustimme heitä osallistumaan kirjoittamalla tai käyttämällä erilaisia hymiö- ja kuvasympboleita puhelimen tai tietokoneen avulla. Kysymykset ja verkko-ohjaustapamme toteutettiin niin, että mahdollisimman moni sai onnistumisen kokemuksia ja rohkeutta osallistumiseen. Sanoitimme heidän aktiivisuuttaan ja osallistumistaan kysymyksiin sekä loimme sallivaa ilmapiiriä hyväksyvällä asenteella, ilmeillä ja eleillä.

Lähetyksen lopussa keskusteltiin jokaisen osallistujan voimauttavasta mielipaikasta, joka oli esimerkiksi lenkkipolun varrella, järven rannalla tai omassa kotona. Annoimme tähän liittyen kotitehtäväksi ottaa valokuva omasta mielipaikasta, jonka voi halutessaan kirjoittamalla tai kuvia hyödyntäen kertoa seuraavalla Diggari kerralla. Lopuksi lähetyksessä kerrattiin ensimmäisen Diggarin ohjelma, pyydettiin osallistujilta lähetyksestä palautetta ja pohjustettiin vähän jo seuraavaa Diggari kertaa ja sen sisältöä. Lisäksi mainostettiin Elma-Kodin Musaklubia, joka

on myös osa toimeksiantajamme verkkotoimintaa. Antamamme kotitehtävä perustui voimauttavien ja positiivisten elämyksien löytämiseen arjen keskeltä sekä rohkaisi osallistujia luovaan toimintaan.

10.3 Toinen Diggari

Toinen Diggari aloitettiin käymällä läpi ohjaajien ja osallistujien kuulumiset, vallitseva säätö sekä mahdolliset perjantai-illan herkut. Lisäksi kävimme läpi edellisessä Diggarissa antamamme kotitehtävän omasta mielipaikasta ja kuvasimme myös omia mielipaikkojamme. Tällä aloituksella luotiin rento ja osallistava ilmapöytä, joka pohjusti jatkolähetystä ja kiinnitti heti lähetyksen aluksi huomion jokaiselle tärkeään ja positiivisia ajatuksia tuottavaan asiaan. Kiinnitimme huomiota siihen, että annoimme jokaiselle osallistujalle aikaa ja mahdollisuuden kertoa tai laittaa hymiö- ja kuvasymboleita kuvaamaan omaa vastaustaan. Huomioimme jokaisen vastauksen yksilöllisesti ja sanoitimme ne ääneen. Pyrimme vahvistamaan osallistujien keskinäistä vuorovaikutusta ja toisiinsa tutustumista käymällä läpi heidän vastauksiaan ja niissä olevia yhtäläisyyksiä.

Teemahaastattelujen perusteella ohjelmaan toivottiin jonkinlaista liikuntaa sekä juhlapyhien huomioimista perinteiden ja ruoan näkökulmasta. Pidimme tonttuhaatut päässä tonttujumpan, joka sisälsi erilaisia yksinkertaisia liikkeitä. Näytimme liikkeitä omalla esimerkillämme ja myös sanoitimme niitä koko ajan. Halusimme myös osallistujilta omia esimerkkejä jumppaliikkeistä ja kannustimme heitä osallistumaan omien päätelaitteiden äärellä. Liikuntaosuuden jälkeen halusimme huomioida tulevan joulun ja aloitimme käymällä läpi meidän omia jouluvalmisteluita sekä joulun perinneruokia keskustellen, johon halusimme ottaa osallistujat mukaan. Keskustelua ohjattiin tekemällä lisä- ja tarkentavia kysymyksiä aiheeseen liittyen. Tällä vahvistettiin osallistujien tunnetta omasta merkityksellisyydestä, perinnetietämyksestä sekä kuulumista osaksi yhteisöä yhteisten asioiden jakamisen kautta.

Diggarin viimeisenä ohjelmanumerona pidettiin pienimuotoinen ja ajankohtainen tietoisuus itsenäisyyspäivästä ja sen historiasta lukemalla aiheeseen liittyvä kertomus selkosanomista. Tällä haluttiin huomioida meidän yhteenkuuluvuuttamme sekä tuoda tutuksi selkosanomista tiedonhankkimisvälineenä ja tueksi kommunikaatioon. Lähetyksen lopuksi kertosimme tämänkertaisen Diggarin sisältöä ja pyysimme siitä palautetta joko kirjoittamalla tai lähettämällä kuva- tai symbolikuvia. Pyrimme huomioimaan jokaisen henkilökohtaisen merkityksen lähetyksemme sisältöön ja kiitimme siitä. Muistuttelimme myös seuraavasta Diggarista ja kannustimme osallistumaan siihen.

10.4 Kolmas Diggari

Viikkoa ennen viimeistä Diggaria toimeksiantajamme Outi otti meihin yhteyttä ja kertoi peruuntuneesta Musaklubista sairastapauksen vuoksi. Pohdimme asiaa yhdessä ja päätimme yhdistää viimeisen Diggarin ja Musaklubin yhdeksi verkkotapahtumaksi. Diggarin suunnitelmaa päivitettiin niin, että Outi vastasi musiikista ja me ohjaajat muusta ohjelmasta. Ohjelma suunniteltiin niin, että meidän puhe- ja ohjelmaosuutemme vuorotteli luontevasti Outin musiikkiesitysten kanssa.

Diggari alkoi Outin laulu- ja musiikkiesityksellä. Sen jälkeen toivotettiin Outi tervetulleeksi lähetykseen ja käytiin läpi ajankohtaiset kuulumiset. Kertosimme edellisen Diggarin sisällön ja palauttelimme mieleen siellä heränneitä tunteita ja ajatuksia. Toimintaosuus aloitettiin keskustelemalla ystävydestä ja sen tärkeydestä. Asiaa tarkasteltiin omien kokemusten ja tuntemusten kautta. Pyysimme osallistujilta aiheesta omia kokemuksia kirjoittamalla tai kuvia lähettämällä. Aiheen moniulotteisuuden vuoksi kiinnitimme huomiota selkokieleen, puheen rauhallisuuteen ja käytimme tunteiden ilmaisussa yksittäisiä tunnesanoja. Ystävyden teemasta oli luonnollista lopuksi jatkaa ”miltä minusta tuntuu” -harjoitteeseen. Siinä käytiin läpi erilaisia tilanteita, jotka herättävät joko positiivisia tai negatiivisia tuntemuksia. Esimerkiksi kävimme läpi tilanteen, jossa henkilölle annetaan rokote ja tilanne, jossa henkilö kokee läheisyyttä itselleen tärkeään henkilöön. Teeman valintaan vaikutti halumme syventää vuorovaikutusta osallistujien

kanssa ja antaa heille tunteen yhteenkuuluvuudesta ja oman itsen merkityksellisyydestä. Halusimme myös antaa osallistujille kokemuksen positiivisten ja haasteellisten asioiden ja tunteiden ilmaisuun sekä läpikäymiseen.

Diggarin lopuksi kerrattiin tämänkertaisen lähetyksen sisältö ja kiitettiin Outia mukanaolosta. Kokosimme yhteen kaikkien lähetysten sisällöt ja pyysimme osallistujilta palautetta yleisesti ja kaikkien lähetysten erikseen. Lopuksi sanoitimme omia kokemuksiamme ja tuntemuksiamme Diggari-iltojen ohjauksesta ja kiitimme vilpittömästi ja lämpimästi osallistujia mukanaolosta. Saimme myös toiveita Diggareiden jatkosta jossain muodossa. Pohdimme tätä yhdessä ja sanoitimme sitä, miten tärkeää on kokea kuuluvansa osaksi ryhmää ja yhteisöä, jossa jokaisen ääni tulee kuuluviin yhteisen toiminnan äärellä. Lupasimme välittää toiminnan jatkotoiveen eteenpäin ja käydä Siun soten Kauppakadun työ- ja päivätoiminnassa vierailmassa, kun vallitseva koronatilanne sen sallii.

10.5 Tuotosten eli Diggareiden arviointi

Diggari-iltojen arviointi aloitettiin heti opinnäytetyön ideointi- ja aloitusvaiheessa ja sitä tehtiin koko prosessin ajan konstruktivistisen prosessimallin mukaisesti. Malli antoi meille mahdollisuuden pysähtymiseen, pohdintaan, muutokseen sekä toiminnan uudelleen suuntaukseen. Arviointia tehtiin reflektoiden yksin ja yhdessä eri toimijoiden kesken sekä opinnäytetyöpäiväkirjan avulla. Arviointi toteutettiin meidän ohjaajien, toimeksiantajan, yhteistyökumppani Tovarín ja Diggari-iltoihin osallistujien kesken. Yksi peruste arvioinnille oli etukäteen asetettujen tavoitteiden saavuttaminen.

Jo suunnitteluvaiheessa keskityttiin huomioimaan vuorovaikutuksen onnistumista verkko-ohjauksen aikana sekä sitä, kuinka osallistujat saadaan mahdollisimman hyvin osallistumaan eri aktiviteetteihin. Arvioimme koko prosessin ajan suunnittelemamme ohjelman sopivuutta kohderyhmälle verkkoympäristössä. Hyödynsimme arviointia tehdessä toimeksiantajamme antamaa palautetta ja kehitysideoita. Lisäksi osallistujat arvioivat verkkovuorovaikutustilanteita antamalla

suoraa sanallista palautetta sekä lähettämällä palautetta hymiöiden ja kuvasymbolien kautta. Kirjallisesta palautteesta kävi ilmi, että lähetyksistämme pidettiin ja saimme kiitosta iloisesta ja mukavasta ohjaustyylistä. Lisäksi saimme lähetyksissä paljon sydän- ja hymynaamakuvioita.

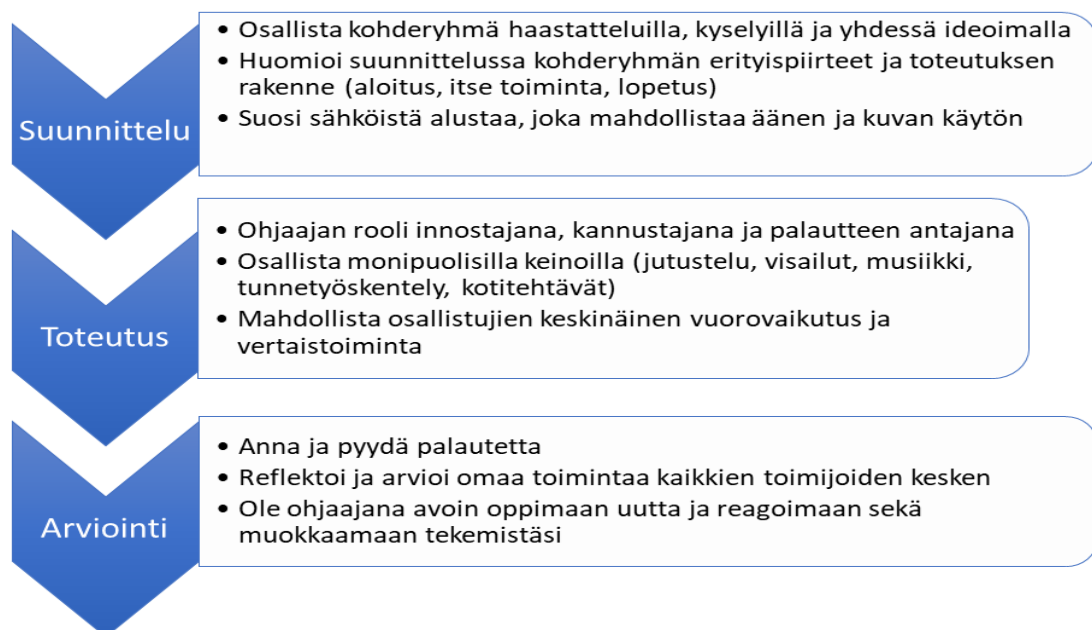
Arvioimme jatkuvasti sitä, kuinka toivottu ja toteutettu sisältö käytännössä onnistui verkkoympäristössä. Jokainen Diggari-ilta antoi meille havaintoja ja oppeja, joiden perusteella muokkasimme ja kehitimme seuraavia lähetyksiä. Ensimmäisen lähetyksen aikana käytimme selkokieltä, joka näkyi rauhallisena puhetyylinä ja yksinkertaisena kielenä. Huomasimme sen edistävän vuorovaikutusta ja osallistujien ymmärrystä. Seuraavaa kertaa varten kehityskohteena nousi riittävän ajan antaminen osallistujien kuuntelemiseen sekä annettujen ohjeiden reagointiin.

Toisessa lähetyksessä jatkoimme selkokielen käyttöä ja rytmitimme itse toimintaa antamalla osallistujille enemmän aikaa pohdintaan ja toimintaan osallistumiseen. Havainnoimme, että lähetykseen osallistujat eivät olleet samalla tavalla aktiivisia kuin ensimmäisessä lähetyksessä. Tämä haastoi meidät muokkaamaan omaa toimintaamme, teimme esimerkiksi tarkentavia kysymyksiä ja yritimme omalla esimerkillämme innostaa heitäkin osallistumaan toimintaan. Huomasimme, että keskustelumme jouluvalmisteluista ei herättänyt osallistujissa kiinnostusta, joten siirryimme seuraavaan ohjelmaan. Kolmannessa lähetyksessä huomasimme, että musiikin ja muun ohjelman yhdistäminen piti yllä osallistujien mielenkiintoa. Verrattuna edellisiin lähetyksiin osallistujat olivat todella aktiivisia ja esittivät toiveita sekä antoivat palautetta.

Ohjelmanumeroiden välissä on hyvä jutustella kustakin aiheesta heränneistä kysymyksistä ja havainnoista ja antaa aikaa jokaiselle osallistua omaan tahtiin. Opimme, että osallistujat tulee huomioida yksilöinä ja kannustaa heitä osallistumaan esimerkiksi etunimeä käyttäen. Asioiden kertaaminen ja uudelleen mieleen palauttaminen olivat apuna verkkovuorovaikutuksessa. Kaiken perustana oli ohjaajien oma iloinen, kannustava ja osallistava asenne sekä ohjaustapa. Verkko-

ohjaus oli meille molemmille uutta ja onnistuimme siinä mielestämme hyvin. Keskinäinen vuorovaikutuksemme oli sujuvaa ja yhdessä tekeminen oli luontevaa ja sujuvaa. Saimme luotua sallivan ja osallistumista tukevan ilmapiirin.

Verkkolähetyksissä valaistuksella ja äänentoistolla oli suuri merkitys toimivuuden kannalta. Katsekontakti oli mahdotonta luoda verkon kautta ja keskinäisen vuorovaikutuksen muodostuminen oli haastavaa, kun emme nähneet osallistujien kasvoja emmekä heidän ilmeitään ja eleitään. Emme näin ollen päässeet reagoimaan reaaliaikaisesti heidän sanattomiin viesteihinsä ja viestintään. Osallistujilla oli rajalliset mahdollisuudet Diggareihin osallistumiseen Facebook-alustan vuoksi. Mahdollisuutena oli kirjoittaa oman taitotason mukaan sekä hymiö- ja kuvasymbolien käyttö. Kohderyhmäläisten kognitiiviset taidot olivat eritasoisia, jonka vuoksi heidän keskittymisensä suuntaaminen tuotti välillä haasteita. Suorissa verkkolähetyksissä osallistujien vaihtuvuus oli suurta ja osa tuli paikalle kesken lähetyksen. Näin ollen heidän yksilöllinen huomioimisensa vaati meiltä ohjaajilta tarkkaavaisuutta ja nopeaa reagointikykyä. Kokosimme havainnointiemme ja oppiemme perusteella toimeksiantajalle ohjeistuksen kehitysvammaisten verkko-ohjauksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin (kuvio 3).

Kuvio 3. Vinkit ja ohjeet kehitysvammaisten verkko-ohjauksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Koko toimintamme muokkautui saatujen palautteiden perusteella. Arvioimme havaintojemme ja keskinäisen reflektiomme perusteella myös ohjelmanumeroita, jotka eivät innostaneet osallistujia mukaan ja näin ollen verkko-ohjaus muuttui yksipuoliseksi ja ohjaajavetoiseksi, mikä ei ollut toimintamme tarkoitus. Toimeksiantaja antoi arvokasta palautetta osallistujien osallistamisen keskeisistä näkökulmista. Lisäksi markkinointitoimisto Tovari korosti osallistujien yksilöllistä huomioimista varsinkin lähetysten alussa ja sanattoman viestinnän merkitystä lähetysten aikana. Lähetyksissä mukana olleet opiskelukaverit kiinnittivät huomiota kannustavaan ja vuorovaikutusta lisäävään ohjaustyyliin. Monipuolisen palautteen ja oman arviomme perusteella tuotoksemme vastasi toimeksiantajan tarpeeseen ja saavutti sille asetetut tavoitteet.

11 Pohdinta

11.1 Johtopäätökset

Yhteiskunnassamme on jo pidemmän aikaa keskusteltu ja pohdittu kehitysvammaisten osallistumisen sekä vaikutusmahdollisuuksien kysymyksiä. Pohtiesamme kehitysvammaisten roolia yhteiskunnan jäsenenä, esille ovat nousseet näkökulmat heidän toimijuudesta, itsenäisestä elämästä sekä oman minän vahvistamisesta. Osallisuus voidaan nähdä kokonaisuutena, johon kuuluu yhteiskunnallinen, toiminnallinen sekä yhteisöllinen osallisuus. (Kari ym. 2020, 125.) Koko opinnäytetyömme lähtökohtana oli luoda uudenlainen malli yhdessä olemiseen. Kehitystyömme osoitti, että digitaalisuus ja verkko-ohjaus tukevat kehitysvammaisten mukaan ottamista osaksi yhteiskuntaa ja samalla heidän kokonaisvaltaista osallisuuttaan. Verkon avulla heidät saatiin sijainnista riippumatta mukaan vaikuttamaan ja olemaan osallisia vapaa-ajan palveluissa sekä sosiaalisia suhteita tukevassa viriketoiminnassa.

Opinnäytetyömme aihe nousi halustamme, ja toimeksiantajan tarpeesta kehittää uudenlaista digitaalista toimintamallia kehitysvammaisille ihmisille, joka osaltaan tukee heidän hyvinvointiaan. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehitysvammaisten

osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen verkko-ohjauksen avulla. Olimme osaltamme hyvinkin monipuolisesti tukemassa ja edistämässä heidän osallisuuttaan, joka näyttäytyi yhdessä tekemisenä ja toiminnan kautta yhteisöön kuulumisena. Halusimme luoda myös edellytykset sille, että jokainen osallistuja pystyi osallistumaan lähetyksiimme juuri hänelle sopivalla tavalla. Lisäksi jokainen sai halutessaan kokemuksen siitä, että pääsi omalla tavallaan vaikuttamaan lähetysten sisältöön. Verkko-ohjauksessamme näkyi vahvasti pedagogisuus, koska pyrimme saavuttamaan jotain parempaa ja etsimään uusia tapoja kehitysvammaisten hyvinvoinnin tukemiseen.

Tavoitteenamme oli kehittää uudenlaista digitaalista viriketoimintaa kehitysvammaisille sekä löytää toimeksiantajalle uusia ideoita kehitysvammaisten verkko-ohjauksen toteutukseen. Mielestämme pääsimme kokeilevassa kehitystoiminnassamme tavoitteisiin lähetysten ja niistä koottujen jatkokehitysideoihin avulla. Opinnäytetyömme osoitti, että verkko-ohjauksella olisi paljon nykyistä enemmän kysyntää ja tarvetta kehitysvammaisille sekä se tarjoaa myös paljon jatkokehitysmahdollisuuksia. Tuotoksestamme saatu palaute toimeksiantajaltamme ja osallistujilta osoitti, että tekemämme tuotos oli hyödyllinen ja vastasi tarpeeseen. Tuotoksemme lisäksi innovoimme toimeksiantajallemme havaintojemme ja kokemuksiemme pohjalta ohjeistuksen, joka auttaa toimeksiantajaa huomioimaan kehitysvammaisille suunnatussa verkko-ohjauksessa tärkeitä asioita suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin osa-alueilla.

Sosiaalipedagoginen työ on luovaa toiminnallisuutta, toisen ihmisen kohtaamista, yhdessä tekemistä ja toimijuutta sekä sen tukemista vallitsevassa ympäristössä. Sosiaalipedagogisessa työssä yhdistyy kasvun tukeminen, ihmisen yksilöllinen kehittyminen, vuorovaikutuksen lisääntyminen sekä oppimisen mahdollistaminen ja tukeminen elämänkaaren eri vaiheissa. (Nivala & Rynänen 2019, 229-230). Koemme, että sosiaalipedagoginen työte näkyi useissa opinnäytetyömme vaiheissa. Halusimme digitaalisten nuorteniltojen avulla estää kehitysvammaisten syrjäytymistä ja yksinäisyyttä varsinkin vallitsevan koronatilanteen vuoksi. Tarjosimme heille kohtaamispaikan, jossa he pystyivät olemaan toisten ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa, saamaan uusia kokemuksia ja ilmaisemaan omia

ajatuksiaan ja tunteitaan. Onnistuimme digitaalisten nuorteniltojen kautta tuomaan uusia virikkeitä, onnistumisen kokemuksia, yhdessä tekemisen tunnetta sekä ongelmanratkaisukykyä kehitysvammaisten arkeen. Lisäksi sosiaalipedagoginen työote näkyi verkko-ohjauksessa luodessamme yhteistyössä kannustavaa ja innostavaa ilmapiiriä, jossa toimimme itse esimerkkeinä.

Verkko-ohjauksessamme vahvistimme osallistujien arkea ja mahdollistimme heitä luomaan uusia sosiaalisia suhteita kirjoittamalla meille ohjaajille ja toisille osallistujille omia ajatuksiaan ja kokemuksiaan. Ohjaajina sanoitimme heidän viestintäänsä ja omalta osaltamme tuimme yhteyttämme ja yhdessä tekemisen tunnetta. Verkko-ohjauksen sisältö oli kokonaisuudessaan kokonaisvaltainen ja monipuolinen, jossa hyödynsimme luovia ja elämyksiä tuottavia menetelmiä oman mielipaikan kuvauksessa ja tietovisoissa. Yhteisöllisyyttä rakensimme ja sanoitimme yhteisen tekemisen ja samaan yhteisöön eli Diggariin kuulumisen kautta.

Koimme hetkittäin haasteena löytää erilaisia verkko-ohjaukseen soveltuvia innostamisen muotoja ja menetelmiä. Tällöin lähetys perustui enemmän meidän ohjaajien väliseen vuorovaikutukseen. Opimmekin lähetysten myötä, että kohderyhmälle suunnatun digitaalisen ohjelman tulee olla ohjeistukseltaan yksinkertaista sekä sopivan pituista ja haasteellista. Muutoin osallistujien mielenkiinto ei säily, vuorovaikutus on yksipuolista ja osa osallistujista poistuu lähetyksestä kokonaan. Opinnäytetyömme osoitti, että osallistujien vaihtuvuus vaatii digitaalisten verkko-lähetysten ohjaajilta paljon. Lähetyksen sisällössä on tarkkaan huomioitava kohderyhmän tarpeet ja mielenkiinnon kohteet sekä olla ohjaajana innostava, kannustava ja heittäytyä toimintaan ennakkoluulottomasti mukaan.

Tulevaisuudessa digitaitoja tarvitaan arjessa entistä enemmän ja niistä on tulossa kansalaistaito, joka mahdollistaa digitaalisten palveluiden ensisijaisen käytön. (Valtiovarainministeriö 2021). Digitaalisen tiedon tulee olla siinä muodossa ja esitetty niin, että se olisi kaikkien ihmisten saatavilla. Mahdolliset käyttäjien rajoitteet ja ominaisuudet eivät saa muodostaa tähän estettä. Saavutettavuus koskee erityisesti ihmisiä, joilla on lukihäiriö ja hahmottamisvaikeuksia sekä jonkinasteinen kehitysvamma. Visuaaliset keinot ja hyvä suunnittelu auttavat

parantamaan kyseisten erityisryhmien saavutettavuutta. (Selovuo 2019, 13, 40). Verkkolähetykset olivat osittain kaikkien saatavilla, mutta saavutettavuus olisi toutunut vielä paremmin, mikäli lähetykset olisivat olleet katsottavissa esimerkiksi Internetissä toimivassa videopalvelussa. Lähetyksissä otimme huomioon kehitysvammaisten erityispiirteet ja hyvällä etukäteissuunnittelulla saimme lähetyksistämme saavutettavuuden näkökulmasta toimivia.

Jatkossa kehitysvammaisten digitaalisissa palveluissa tulee tarkemmin huomioida sähköinen alusta, joka mahdollistaa myös osallistujien puheen kuulumisen sekä kuvan näkymisen. Jäimme pohtimaan, olisimmeko voineet enemmän hyödyntää kuvia sekä muita havainnollistavia apuvälineitä. Myös tulkin hyödyntäminen mahdollistaisi useamman osallistujan aktiivisemmän osallistumisen. Näemme, että verkko-ohjauksessa on haasteita vuorovaikutuksen onnistumisessa ja siinä, miten osallistujat keskenään pääsisivät hyödyntämään vertaistukea toisistaan. Jäimme pohtimaan myös sitä, kuinka havaita ja reagoida verkkolähetyksen aikana mahdolliset haastavat tilanteet.

11.2 Opinnäytetyön eettisyys

Eettisesti hyväksyttävä ja luotettava tutkimus edellyttää, että tutkimus on toteutettu hyvän tieteellisen käytännön vaativalla tavalla. Tämä tarkoittaa tutkimustyön osalta rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta. Tutkimuksessa käytettävien tiedonhankinta-, tutkimus- sekä arviointimenetelmien tulee olla eettisesti sekä tutkimuksen kriteerien sallimia. Tutkimuksen tuloksia julkaistaessa tiedon tulee olla avointa ja vastuullista tiedeviestintää. Tutkimuksen alkaessa tulee eri osapuolten sekä toimijoiden kanssa sopia oikeudet, periaatteet sekä vastuut tulosten säilyttämisestä sekä aineiston säilyttämisestä ja käyttöoikeuksia koskien. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Arvot, moraalit ja eettiset periaatteet muodostavat sosiaalityön eettisen pohjan. Jokaisen ihmisen yhtäläinen ihmisarvo on keskeinen sosiaalityön arvo, ja moraalit määrittävät kysymykset oikeasta ja väärästä. Eettisesti kestävä toiminta on

tasapainossa lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten kanssa sekä se kunnioittaa ihmisten arvoa ja yksilöllisyyttä. Kunnioittaminen velvoittaa tutustumaan ihmisen elämäntilanteeseen ja käyttämään työtapaa, joka vahvistaa asiakkaan omaa osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuutta omiin ratkaisuihin. Eettistä toimintaa on tukea asiakasta ottamaan vastuuta elämästään, valinnoistaan ja teoistaan. (Kananaja 2017, 174-176.)

Yleisiin eettisiin periaatteisiin kuuluu, että tutkija kunnioittaa yksilön itsemääräämisoikeutta ja ihmisarvoa. Perustuslakiin kuuluu perusoikeudet elämään ja vapauteen sekä koskemattomuuteen. Lisäksi siihen sisältyy erilaisia vapauksia, kuten sanan- ja liikkumisenvapaus sekä yksityisyyden oikeus. Tutkimuksesta ei saa aiheutua vahinkoa tai haittaa tutkimuksessa mukava oleville henkilöille tai yhteisöille. Suomen perustuslaki takaa tieteen vapauden, joka vaatii myös käyttäjältään vastuullisuutta. Yksilöön kohdentuvan tutkimuksen eettisten periaatteiden perustana on suojata tutkimukseen osallistuvia ihmisiä, tutkijoita sekä tutkimusryhmää. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019.) Eettisten kysymysten dokumentointi parantaa arvioinnin etiikkaa. Kirjalliset suostumuslomakkeet, palautetilaisuudet ja arvioijan ja tilaajan väliset arviointisopimukset mahdollistavat eettisten näkökulmien huomioimisen. (Lindberg 2013, 20-21).

Eettiset näkökulmat ohjasivat meidän opinnäytetyöprosessiamme koko matkan ajan. Asiakasryhmämme ihmisarvo ja ainutlaatuisuuden esille nostaminen sekä palveluiden kehittäminen juuri heidän tarpeisiinsa pohjaten nähtiin vahvasti eettisesti toimivaksi. Pohdimme suunnitteluvaiheessa eettistä tutkimuslupaa, jolla voimme turvata Diggarin eettiset näkökulmat. Keskustelimme asiasta yhteistyökumppaneidemme kanssa ja päädyimme siihen, että kirjallista suostumusta ei ole mahdollista osallistujilta saada. Tämä perustuu siihen, että emme etukäteen tienneet lähetyksiimme osallistujia ja osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen. Kehitysvammaisten asumisyksikössä osallistujia saattoi olla myös samaan päätteeseen ääressä useampia. Mikäli kyseessä olisi ollut suljettu ryhmä, jolloin olisimme rahanneet osallistujat etukäteen, suostumus olisi voitu kirjallisesti toteuttaa.

11.3 Opinnäytetyön luotettavuus

Tieteellisen tiedon keskeinen tunnusmerkki on luotettavuus, joka tarkoittaa kehittämistoiminnassa käyttökelpoisuutta. Kehittämistyön lopputuloksena olevan tiedon tulee olla myös vakuuttavaa ja hyödyllistä. Kehittämistoiminnassa luotettavuuden tarkastelussa esiintyy haasteita. Esimerkiksi ryhmätoiminnassa ryhmän vaihtuva kokoonpano ja ryhmäläisten yksilölliset tekijät vaikuttavat koko ryhmäprosessin syntymiseen sekä toimintaan. (Toikko & Rantanen 2009, 121-123.) Opinnäytetyön luotettavuus ja sen huomioiminen koko opinnäytetyöprosessin ajan voidaan nähdä riskienhallintana, jonka tavoitteena on saada aikaan luotettavia tutkimustuloksia. Luotettavuuskysymyksiä ei tule pohtia vasta työn loppuvaiheessa vaan tehdä sitä alusta lähtien reflektoiden samalla luotettavuuden kytkentää omaan työhön. (Kananen 2015, 342-343).

Opinnäytetyön luotettavuuden arviointi on kokonaisuus, jota voidaan hahmottaa tarkastelemalla tutkimuksen kohdetta ja tarkoitusta, aineiston keräämistä, omaa sitoumusta työhön, tutkimuksen luotettavuutta sekä tutkimuksen raportointia. Tekijän tulee olla selvillä mitä on tutkimassa ja minkä vuoksi sekä pohtia tutkimuksen tärkeyttä. Mitä ajatuksia se on herättänyt prosessin alkuvaiheessa ja ovatko mietteet muuttuneet sen edetessä. Opinnäytetyön raportoinnissa tutkijan tulee kuvata tuloksia selkeästi ja yksityiskohtaisesti, jolloin lukijalla on mahdollisuus arvioida tutkimuksen tuloksia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 163-164.)

Luotettavuuteen liittyy tärkeänä tekijänä myös kysymys toimijoiden sitoutumisesta. Kehittämistyössä sekä toimijat että kehittäjät osallistuvat yhteistyössä toimintaan ja sen kehittämiseen. Molempien osapuolien sitoutuminen koko prosessiin vaikuttaa aineistojen, metodin ja tuotoksen luotettavuuteen. Kehittämistoiminnassa painotetaan tiedon todenmukaisuuden sijaan käytännönläheisyyttä. (Toikko & Rantanen 2009, 124-126). Pyrimme työmme edetessä pohtimaan ja arvioimaan toimintamme luotettavuutta käyttökelpoisuuden näkökulmasta. Opinnäytetyömme aihepiiri on uudenlaista kehitystyötä, jonka haluamme kuvata mahdollisimman tarkasti jatkohyödyntämistä sekä ideointia ajatellen. Kaikki toimijat sitoutuivat omaan rooliinsa ja tehtäväänsä. Pohdimme yhdessä toimintamme soveltuvuutta ja toimivuutta kehitysvammaisille.

11.4 Ammatillinen kasvu

Sosiaalialan kompetenssit ovat opintojen ajan keskeisessä roolissa sosionomikoulutuksen opetussuunnitelmassa. Opinnäytetyössämme keskeisiksi kompetensseiksi nousivat sosiaalinen eettinen osaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen sekä tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen. (Arene 2017, 10). Opinnäytetyöprosessin aikana oivalsimme, kuinka suuri merkitys on käytännössä ihmisarvon sekä oikeudenmukaisuuden vahvistamisella. Käytännössä tämä näkyi verkko-ohjauksessamme, jossa otimme osallistujat huomioon yksilöinä ja kunnioitimme jokaisen persoonaa.

Ammatillinen kasvumme kehittyi eniten kriittisen- ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen osalta. Kehitystyömme pääpaino oli osallisuuden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Näemme myös, että opinnäytetyömme oli vahvaa vaikuttamistyötä, jossa haluttiin kehittää kehitysvammaisten arkeen myös digitaalisia palveluita. Työmme edetessä innostuimme kehittämään ja kokeilemaan uudenlaista sähköistä alustaa, jolla tuodaan sisältöä ja luodaan uusia kontakteja kehitysvammaisten elämään. Tässä kehittämistyössä opimme yhdistämään dialogisuutta, vuorovaikutusta sekä kohtaamisen taitoja, jotka ovat keskeinen osa sosionomiopintojamme.

Kehittämistyön avulla opiskelijat oppivat uutta ja kykenevät soveltamaan sitä käytäntöön. Keskeisinä oppeina ovat yleensä suunnitelmallisuus, järjestelmällisyys, itsenäinen ajattelu sekä kriittinen ajattelutapa. Kehittämistyön avulla saadaan tiedonhankinnan valmiuksia sekä arvioidaan hankittua tietoa sekä käytetään hyödyksi uusinta teoreettista tietoa. Ongelmaratkaisu-, vuorovaikutus sekä yhteistyötaidot ovat keskeisiä taitoja, joita kehittämistyön kautta voidaan oppia. Parhaimmillaan opiskelijat löytävät kehittämiskohteen ja sen tarpeen, luovat yhteistyössä siihen ratkaisumallin sekä toteuttavat sen käytännössä. (Ojasalo ym. 2009, 14-15.) Opinnäytetyöprosessi opetti meille kokonaisuuden hahmottamista, työn rajaamista sekä perehtymistä keskeiseen aineistoon sekä kirjallisuuteen. Opimme ymmärtämään teorian merkityksen ja yhdistämään sekä peilamaan sitä toteutukseen. Työmme aihe mahdollisti täysin uudenlaisen toimintamallin kokeilun, soveltamisen ja erehdyksen kautta oppimisen ilman aiempaa kokemusta.

Työparityöskentely ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa nousivat keskeisimmiksi ammatillisen kasvun vahvistajiksi. Opimme hyödyntämään toistemme vahvuuksia sekä asettamaan itsemme mukavuusalueen ulkopuolelle tunnistaen omat kehityskohteemme. Ymmärsimme avoimen keskustelun merkityksen ja sen, että haastavatkin asiat tulee ottaa puheeksi. Lähdimme aluksi opinnäytetyöprosessissa niin innokkaasti liikkeelle, että unohdimme hyvän suunnitelman merkityksen koko prosessille. Tämän oivalluksen avulla opimme suunnittelemaan toimintaamme tarkemmin ja käyttämään siihen aikaa sekä aikatauluttamaan toimintaamme. Kokonaisuudessaan parityöskentely sekä kokeileva kehittämistoiminta antoivat meille runsaasti oppeja ja kokemuksia ammatilliseen kasvuun, joka kehittyy jatkuvasti.

11.5 Hyödynnettävyys ja jatkokehitysmahdollisuudet

Opinnäytetyömme jatkokehitysideoita voisivat olla erilaiset toiminnalliset ja virikkeelliset verkko-ohjaukset kehitysvammaisille heidän sijainnistaan riippumatta. Jatkossa olisi tärkeää, että aihetta tutkittaisiin myös määrällisellä ja laadullisella tutkimusotteella, jolloin saataisiin mitattua sen merkityksellisyyttä ja vaikuttavuutta kehitysvammaisten elämään. Toivomme, että toimeksiantajamme Elma-Koti pystyy hyödyntämään opinnäytetyötämme ja sen jatkomahdollisuuksia toimintansa kehittämiseen. Lisäksi uskomme, että työtämme ja sen tuotoksia voi hyödyntää muutkin tahot. Olisi mielenkiintoista nähdä, voisiko verkko-ohjausta jatkossa toteuttaa ja kehittää vielä monipuolisemmin erilaisilla sähköisillä alustoilla.

Lähteet

- Aluehallintovirasto. 2020a. Saavutettavat digipalvelut rakentavat yhdenvertaista Suomea. <https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/saavutettavat-digipalvelut-rakentavat-yhdenvertaista-suomea/> 30.10.2020
- Aluehallintovirasto 2020b. Videoiden saavutettavuus. <https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/digipalvelulain-vaatimukset/videoiden-ja-aanilaheysten-saavutettavuus/> 30.10.2020.
- Arene. 2017. Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren. Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä. Helsinki: Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry.
- Autio, A. & Niemelä, M. 2017. Vammaisuus ja sosiaalityö. Teoksessa Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. 4., uudistettu laitos. Helsinki: Tietosanoma Oy, 273-289.
- DalMaso, R. & Kuosmanen, V. 2008. Subjektiivien ja emansipaation edistäminen on 2000-luvun sosionomin sosiaalipedagogisen ammatin ja työn ydintä. Teoksessa Viinamäki, L. (toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja, 35-44.
- Guttorm, T., Mäenpää, K., Peltola, S. & Ylönen, H. 2017. Vuorovaikutus, läsnäolo ja eettiset pelisäännöt. Teoksessa Teoksessa Guttorm, T., Hakkarainen, T., Kolehmainen, A., Mäenpää, K., Peltola, S. & Ylönen, H. (toim.). Verkko-ohjaaja – opas ohjaukseen sekä tieto- ja neuvontatyöhön verkossa. Oulun Ammattikorkeakoulu, 42-59. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/135733/ePooki%2038_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 12.2.2021.
- Invalidiliitto. 2020. Digitalisaatio edistää vammaisten ihmisten osallisuutta. <https://www.invalidiliitto.fi/ajankohtaista/digitalisaatio-edistaa-vammaisten-ihmisten-osallisuutta> 30.10.2020.
- Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S., Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1 10.10.2020.
- Kairala, M. 2017. Alkusanat. Teoksessa Kivistö, M. & Päykkönen, K. (toim.) Sosiaalityö digitalisaatiossa. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 58. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 7-8.
- Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä – kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananoja, A. 2017. Asiakastyön yleiset lähtökohdat sosiaalialalla. Teoksessa Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.). Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma, 173-192.
- Kari, O., Laakso, S., Niskanen., T. & Seppänen, M. 2020. Vammaistyön käsikirja. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

- Kartio, J. 2009. Selkokieli kehitysvammaisten ihmisten selkoryhmissä. Teoksessa Kartio, J. (toim.). Selkokieli ja vuorovaikutus. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry, 61-90.
- Kaski, M., Manninen, A., & Pihko, H. 2012. Kehitysvammaisuus. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Kehitysvammaliitto. 2020. Kehitysvammaisuus. <https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus/>. 19.10.2020.
- Kivistö, M. 2014. Kolme ja yksi kuvaa osallisuuteen. Monimenetelmällinen tutkimus vaikeavammaisten ihmisten osallisuudesta toimintana, kokemuksena ja kielenkäyttönä. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Akateeminen väitöskirja. https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61789/Kivist%c3%b6_Mari_ActaE150_pdfA.pdf?sequence=2&isAllowed=y. 23.2.2021.
- Koli, H. 2008. Verkko-ohjauksen käsikirja. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.
- Kurki, L., Nivala, E., & Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Launonen, K. 2007. Vuorovaikutus – Kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.
- Lindberg, A. 2013. Eväitä arviointiin sosiaali- ja terveysjärjestöissä. Suomen mielenterveysseura. https://mieli.fi/sites/default/files/materials_files/horisontti_evaita_arviointiin_0114_0.pdf. 2.12.2020.
- Malm, M., Matero, M., Repo, M. & Talvela, E.-L. 2004. Esteistä mahdollisuuksiin – vammaistyön perusteet. Helsinki: WSOY.
- Matikainen, J. 2008. Verkko kasvattajana – mitä aikuisen tulisi tietää ja ajatella verkosta. Helsinki: Oy Yliopistokustannus.
- Mäntylä, R. 2001. Oppimispäiväkirja oppimisen ja ohjauksen välineenä. Teoksessa Räkköläinen, M. & Uusitalo, I. (toim.) Työssäoppiminen ja ohjaus ammatillisessa oppilaitoksessa. Helsinki: Tammi, 151-162.
- Mönkkönen, K. 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä – Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. Gaudeamus Oy.
- Nivala, E., Ryynänen, S., 2019. Sosiaalipedagogiikka – kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Gaudeamus Oy.
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät – uudenlaista osaamista liiketoimintaan. WSOY Pro.
- Papunet. 2019. Jos vuorovaikutus ei etene tavalliseen tahtiin. <https://papunet.net/tietoa/jos-vuorovaikutus-ei-etene-tavalliseen-tahtiin>. 19.2.2021.
- Papunet. 2020. Voimauttava vuorovaikutus. <https://papunet.net/tietoa/voimauttava-vuorovaikutus>. 19.2.2021.
- Peltola, S. 2015. Ohjausvuorovaikutus Suunta-chatissa. ”Kuinka voin pelkkien sanojen avulla välittää sitä myötätuntoa, jota oikeasti häntä kohtaan tunnen?”. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Pro Gradututkielma. https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20150262/urn_nbn_fi_uef-20150262.pdf. 19.10.2020.
- Perälä, O. 2020. Haastattelu. Toimitusjohtaja. 25.10.2020
- Rantala-Nenonen, K. 2013. Arvioi. Teoksessa Vehkaperä, U., Pirilä, K. & Roivas, M. (toim.) Innostu ja innovoi – käsikirja innovaatioprojektioipointiin. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja, 140-151. <https://www.metropolia.fi/sites/default/files/publication/2019->

- 11/2013_vehkapera_pirila_roivas_Innostu_ja_innovoi_OIVA.pdf
3.11.2020.
- Ritvanen, J. 2015. Mitä on verkkososiaalityö? Tulkitseva käsitetutkimus verkossa tehtävästä sosiaalityöstä. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. Pro gradututkielma. https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20150955/urn_nbn_fi_uef-20150955.pdf. 14.10.2020
- Räkköläinen, M. Työssäoppimisen ohjaus. Teoksessa Räkköläinen, M. & Uusitalo, I. (toim.) Työssäoppiminen ja ohjaus ammatillisessa oppilaitoksessa. Helsinki: Tammi, 104-135.
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf> 18.10.2020.
- Selovuo, K. 2019. Saavutettavuusopas. Seloit.
- Seppänen-Järvelä, R. 2004. Prosessiarviointi kehittämissuorituksissa – Opas käytäntöihin. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75862/Arviointiraportteja4_04.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 23.2.2021.
- Sipilä, H. 2014. Verkossa vammaisenkin voi osallistua. Teoksessa Lauha, H. & Tuuttila, L. (toim.) Verkko nuorisotyössä – nuorisotyö verkossa. Verkko- ja nuorisotyön valtakunnallinen kehittämiskeskus. https://www.verke.org/wp-content/uploads/2015/12/Verkko_nuorisotyossa.pdf. 14.2.2021, 102-103.
- Terveystieteiden tutkimuskeskus. 2020. Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet>. 10.10.2020.
- Tietopuu. 2020. Arvioinnin näkökulmia ja lähestymistapoja. https://tietopuu.a-klinikkasaatio.fi/arviointi/arvioinnin_nakokulmia_ja_lahestymistapoja. 2.12.2020.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. 18.10.2020.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf. 18.10.2020.
- Valtiovarainministeriö. 2020. Kaikki mukaan digitaaliseen yhteiskuntaan – Digiarkeen- neuvottelukunta aloittaa. <https://vm.fi/-/kaikki-mukaan-digitaaliseen-yhteiskuntaan-digi-arkeen-neuvottelukunta-aloittaa> 1.11.2020.
- Valtiovarainministeriö. 2021. Miten digitaalisuus vaikuttaa arkeen? <https://vm.fi/miten-digitaalisuus-vaikuttaa-arkeen-> 19.3.2021.
- Vehmas, S. Vammaisuus – Johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Helsinki: Gaudeamus.
- Vernerinet.net. 2014. Tarpeet yksilöllisiä. <https://verneri.net/yleis/tarpeet-yksilollisia> 30.10.2020.

- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Violainen, T. 2020. Digitaalisen nuorisotyön osallistava kehittäminen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/334320/violainen_taru.pdf?sequence=2&isAllowed=y 19.10.2020.

Teemahaastattelu

Mistä asioista pidät?

Mitä teet Internetissä?

Käytätkö sosiaalisen median välineitä? Jos käytät, niitä mitä?

Mitä toiveita ja ideoita sinulla on nuorteniltojen toteutukseen?

Mainos Elma-Kodin verkkopalveluista

ELKKARI

Elma-Kodin verkko-olkkari

Syksyn 2020 aikataulu

Su 18.10.	klo 13-14	Musaklubi: Suomipopppia
Pe 6.11.	klo 17-19	Diggari: Nuorten ilta
Su 15.11	klo 13-14	Musaklubi: Toivelaulut
Pe 20.11.	klo 17-19	Diggari: Nuorten ilta
Pe 4.12.	klo 17-19	Diggari: Nuorten ilta
Su 13.12	klo 13-14	Musaklubi: Joululaulut
Pe 18.12.	klo 17-19	Diggari: Nuorten ilta

 Elkkarin kaikille avoimet verkkolähetykset näkyvät Elma-Kodin Facebookissa.

Lisää tietoa tapahtumista ja ohjeet osallistumiseen löydät verkkosivuiltamme: www.elmakoti.fi

Elkkari - yhdessä etänä

Elkkari on Elma-Koti Oy:n verkko-olkkari, joka tarjoaa yhteisöllistä ohjelmaa verkossa erityistä tukea tarvitseville.

Diggarin suunnitelma 18.12.2020

DIGGARIN OHJELMA 18.12.2020:

1. Aloitus: Outin laulu

2. Teemana ystävyys:

- Ystävän kanssa voi jakaa ilot ja surut. Siksi ystävyden vaaliminen on tärkeää.
  - Ystävyden vaaliminen tarkoittaa, että ystävät pitävät huolta toisistaan. Oikea ystävä antaa apua ja tukea. Auta ystävääsi, jos hän tarvitsee apua.
  - Keskustelua ystävyden vaalimisesta
- Ystävään on voitava luottaa
  - - Ystävyteen kuuluu luottamus. Jos et voi luottaa ystävääsi, hän on huono ystävä. Kenen tahansa ystävä ei kannata olla.
  - Keskustelua hyvästä ja huonosta ystävydestä
- Ystävästä voi välittää monin tavoin:
  - Miten voit osoittaa hyvälle ystävälle, että välität hänestä?
  - Keskustelua, kuinka voi osoittaa välittävänsä ystävästä

3. Outin laulu

4. Miltä tuntuu -harjoite. Harjoitteessa käytiin läpi peukuttamalla, miltä tuntuu kosketus. Mikäli se tuntui mukavalta, niin silloin laitettiin peukku ylös ja mikäli se tuntuu ikävältä tai pelottavalta, niin silloin peukkua näytettiin alaspäin.

- Ystävä sanoo sinulle, olet minulle hyvä ystävä
- Sinuun pistetään rokote
- Joku ihminen tönii ruokajonossa
- Äiti silittää hiuksiasi
- Koira nuolaisee kasvojasi

5. Outin lauluja (2 x)

6. Katse tulevaisuuteen. Sanoitaan ja käydään läpi, että on viimeinen lähetys ja Diggarin jatkamista mietitään Elma-Kodissa.

7. Kiitetään yhteistyöstä: Elma-kotia, Outia ja Tovari Oy:ta sekä Kauppakadun työ- ja päivätoiminnan ihmisiä. Sekä tietysti ihania ja huippuja osallistujia.